

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΗ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1970 | ΑΡΙΘ. 3

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

ΧΙΙΙ. 1. Ταπεινοφρονήσωμεν οὖν, ἀδελφοί, ἀποθέμε-
νοι πᾶσαν ἀλαζονείαν καὶ τύφος καὶ ἀφροσύνην καὶ ὄργας,
καὶ ποιήσωμεν τὸ γεγραμμένον, λέγει γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον· *Μὴ καυχᾶσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ μηδὲ ὁ
ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ μηδὲ ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ
αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχᾶσθω, τοῦ ἐκζη-
τεῖν αὐτὸν καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην·* μάλιστα με-
μνημένοι τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, οὓς ἐλάλησεν
διδάσκων ἐπιείκειαν καὶ μακροθυμίαν. 2. οὕτως γὰρ εἶπεν·
*Ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε· ἀφίετε, ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν· ὡς ποιεῖτε,
οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν· ὡς δίδοτε, οὕτως δοθήσεται ὑμῖν·
ὡς κρίνετε, οὕτως κριθήσεσθε· ὡς χρηστεύεσθε, οὕτως χρη-
στευθήσεται ὑμῖν· ὅ ῥα μέτρῳ μετρεῖτε, ἐν αὐτῷ μετρηθήσε-
ται ὑμῖν.* 3. ταύτη τῇ ἐντολῇ καὶ τοῖς παραγγέλμασιν
τούτοις στηρίζωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸ πορεύεσθαι ὑπηκόους
ὄντας τοῖς ἀγιοπρεπέσι λόγοις αὐτοῦ, ταπεινοφρονοῦντες·
φησὶν γὰρ ὁ ἅγιος λόγος· 4. *Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ
ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τὰ λόγια;*

4 Ἱερ. 9, 23-24. Α' Σαμ. 2,10. Πρβλ. Α' Κορ. 1,31. Β' Κορ. 10,17.
10 Ματθ. 5,7. 6,14. 15. 7,1. 2. 12. Λουκ. 6,31. 36-38. 17 Ἱερ. 66,2.

2 τύφον I | 6 ἀλλ' IKK² + η A (O') | 8 κυρίου + ἡμῶν ΔK | 10 ἐλεᾶτε
A: ἐλεεῖτε I | ἀφίετε A: ἄφετε I | ποιεῖτε: + ἀνθρώποις KK² + aliis
A | 13/14 ὅ ῥα μέτρῳ — ὑμῖν: προηγείται ἐν στίχ. 12: ὡς κρίνετε I | ἐν αὐτῷ
(αὐτῇ A): οὕτω I | 15 στηρίζωμεν I | 18 πρᾶον I | τὰ λόγια A: τοὺς λό-
γους I (ΔKK²;) (O').

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XIII. 1. Ἄς ταπεινοφρονήσωμεν λοιπόν, ἀδελφοί, ἀποβάλλοντες κάθε ἀλαζονείαν καὶ καύχησιν καὶ μωρίαν καὶ θυμούς καὶ ἄς ἐφάρμοσωμεν ἐκεῖνο ποῦ εἶναι γραμμένον εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν· διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέγει: «Ἄς μὴ καυχᾶται ὁ σοφὸς διὰ τὴν σοφίαν του, οὔτε ὁ ἰσχυρὸς διὰ τὴν ἰσχύν του, οὔτε ὁ πλούσιος διὰ τὸν πλοῦτόν του, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ καυχᾶται νὰ καυχᾶται ἐν Κυρίῳ (μόνον), ἀναζητῶν πάντοτε Αὐτὸν καὶ πράττων τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον»· μάλιστα ἐνθυμούμενοι τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, τοὺς ὁποίους εἶπε διδάσκων τὴν ἐπιεικίαν καὶ τὴν μακροθυμίαν· «Νὰ εἴσθε πρὸς ὅλους ἐλεήμονες διὰ νὰ ἐλεηθῆτε ἀπὸ τὸν Θεόν (διὰ νὰ γίνῃ ὁ Θεὸς ἕλεως πρὸς σᾶς καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματά σας)· συγχωρεῖτε, διὰ νὰ συγχωρηθῆτε· ὅπως συμπεριφέρεσθε πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔτσι θὰ συμπεριφερθῆ πρὸς σᾶς καὶ ὁ Θεός· ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπον (μὲ τὴν διάθεσιν) ποῦ δίδετε εἰς τοὺς ἄλλους, θὰ δώσῃ εἰς σᾶς καὶ ὁ Θεός· ὅπως κρίνετε τοὺς ἄλλους, ἔτσι θὰ κριθῆτε καὶ σεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν· ὅπως σεῖς συμπεριφέρεσθε μὲ καλωσύνην πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔτσι καὶ ὁ Θεός θὰ φανῆ καλὸς καὶ πρὸς σᾶς· μὲ ὅποιο μέτρον μετρεῖτε (τὰς πράξεις τοῦ πλησίον σας), μὲ τὸ ἴδιο μέτρον (αὐστηρὸν ἢ ἐπιεικὲς) θὰ κριθῆτε καὶ σεῖς ἀπὸ τὸν Θεόν». 3. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν καὶ μὲ αὐτὰ τὰ παραγγέλματα ἄς στηρίζωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, ὥστε νὰ ζῶμεν σύμφωνα μὲ τοὺς θείους λόγους ποῦ ἀρμόζουσιν εἰς ἀνθρώπους ἁγίους, ἀποδεικνύοντες ὅτι εἴμεθα ὑπήκοοι τῶν θείων ἐντολῶν, ζῶντες μὲ ταπεινοφροσύνην· διότι ὁ ἅγιος (ὁ θεῖος) λόγος (ἦτοι ἡ Ἁγία Γραφή), λέγει: 4. «Σὲ ποῖον ἄλλον νὰ στρέψω μὲ προσοχὴν τὸ βλέμμα μου, παρὰ εἰς τὸν πρᾶον καὶ τὸν ἥσυχον (τὸν εἰρηνικὸν) καὶ ἐκεῖνον ποῦ τρέμει (ἀπὸ φόβον καὶ σεβασμὸν) καὶ ὅταν ἀκόμη ἀκούῃ τοὺς λόγους μου» (τὰς θείας ἐντολάς μου);

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μετά τὸ Δωδεκαήμερον...

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Δωδεκαημέρου (Χριστούγεννα-Φῶτα) καὶ παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἐπιδημία τῆς γρίπης εἶχεν ἀναγκάσει πολλοὺς νὰ παραμείνουν κλινήρεις, οἱ ναοὶ μας ἦσαν κατάμεστοι ἀπὸ ἐκκλησίασμα καὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως προσήλθε πλήθος πιστῶν διὰ νὰ ἐτοιμαθοῦν, ὥστε νὰ κοινωνήσουν ἀξίως. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ εἶναι εὐχάριστον διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ λαοῦ μας. Ἀλλὰ μία πράγματι ζῶσα Ἐκκλησία πρέπει νὰ παρουσιάῃ πυκνὴν τὴν συμμετοχὴν τῶν μελῶν της εἰς τὰ Μυστήρια καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους. Τοῦτο πρέπει οἱ Ἐφημέριοι νὰ ἔχουν ἀκοίμητον σκοπὸν τῶν εἰς τὴν ἐνορίαν του ἕκαστος καὶ νὰ προσπαθοῦν διὰ τοῦ κηρύγματος καὶ τῶν ἐπὶ μέρος νοθεσιῶν νὰ ἐπιτύχουν μεταξὺ τοῦ ποιμνίου των. Δὲν εἶναι ἀρετὸν εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ προσέρχονται εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας μόνον καθ' ὠρισμένας περιόδους, πρὸ καὶ κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτάς, ἀλλὰ πρέπει νὰ κάμνουν τοῦτο συχνότερον. Ὅπως ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ὑψωθῇ εἰς ἐπίπεδον ζηλευτὸν καὶ θὰ ἐπιτελῇ τὸ ἁγιαστικὸν της ἔργον θετικῶς καὶ μονίμως.

Εἰρηνοποιός.

Καὶ ἄλλοτε ἐθίξαμεν ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων τὴν εἰρηνοποιὸν ἀποστολὴν τοῦ ἐφημερίου μεταξὺ τῶν ἐνοριτῶν του. Τὸ θέμα εἶναι σοβαρὸν καὶ ἀξίζει δι' ἄλλην μίαν φορὰν ἕνα ὑπομνηματισμόν. Ὁ ἐφημέριος, ὡς πνευματικὸς πατὴρ τοῦ ποιμνίου του, πρέπει νὰ ἴσταται ὑψηλὰ ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς προκαταλήψεις ποὺ χωρίζουν ἐνίοτε τοὺς ἀπλοῦς χριστιανούς, νὰ φροντίξῃ δὲ μὲ τὸ ζῶν παράδειγμά του καὶ τὰς νοθεσίας του νὰ καλλιεργῇ μεταξὺ αὐτῶν τὸ πνεῦμα τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλοανοχῆς. Ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά, ὅσον καὶ ἂν τὴν σκοτίξῃ ὁ ἐγωϊσμός, εἶναι δύσκολον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἀρεκί αὐτὴ νὰ προβληθῇ ἀπὸ ἀξίον της κληρικόν, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον μὲ τὰ λόγια του, ἀλλὰ πρὸ παντός μὲ τὸ παράδειγμά του θὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν γνωστὸν μακαρισμὸν τοῦ Κυρίου, ἀποδεικνύμενος ἀληθῆς—κατὰ χάριν—υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ καλὸς ἐφημέριος δὲν δίδει ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρά του ἕως ὅτου κάμῃ νὰ νικήσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ὁπουδήποτε, ἐντὸς τῆς ἐνορίας του, τὸ μῖσος τὴν ἔχει ἐκβάλει.

Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΙ ΔΕΚΑ ΕΝΤΟΛΑΙ

Ο Ὑ ΜΟΙΧΕΥΣΕΙΣ.

Καὶ ἐν τῇ ἐντολῇ ταύτῃ διακρίνεται κατ' ἀρχὴν πνευματικὴ καὶ σαρκικὴ μοιχεία. Πνευματικὴ μοιχεία χαρακτηρίζεται ἡ ἄρνησις τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ (πρβλ. ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ «μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες» ἐν Καθολ. ἐπιστολῇ Ἰάκωβου) καὶ ἡ ἀποστασία ἀπὸ τοῦ Νυμφίου τῶν ψυχῶν καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὑπ' αὐτὴν ὅμως τὴν ἐννοίαν ἐμπίπτει μᾶλλον εἰς τὰς α' καὶ β' ἐντολάς, καὶ ἀνεφέρθη αὐτόθι.

Ἐν τῇ ἀπαγορεύσει τῆς σαρκικῆς μοιχείας περιλαμβάνεται καὶ πᾶσα ἀνήθικος πράξις, λόγος, ἐπιθυμία καὶ σκέψις, κατὰ τε τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου συμπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης· «ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα... κλπ.» (Ματθ. ε' 27) καὶ κατὰ τὸ ἀποστολικόν· «Πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία... μὴ δὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχροσύνης καὶ μωρολογίας ἢ εὐτραπελίας τὰ οὐκ ἀνήκοντα» (Ἐφ. ε' 3). Ὅθεν, κατ' ἀνιοῦσαν κλίμακα, ἐλέγχονται ἐν τῇ ἐξομολογήσει:

1. Ὁ ἀπρόσεκτος συγχρωτισμὸς τῶν δύο φύλων καὶ ὁ ἐρωτικὸς σὺνδεσμος τῶν νέων, καθόσον δὲν μένει ἀλώβητος ἡ ἀγνότης (πρβλ. «Θήσει τις πῦρ ἐν κόλπῳ, τὰ δὲ ἱμάτια οὐ καταφλέξει;»), δὲν ὑφίσταται δ' ἐν τῇ πραγματικότητι ὁ λεγόμενος «πλατωνικὸς ἔρω». Διὸ οἱ πνευματικοὶ ἀποτρέπουσι τοὺς νέους ἀπὸ τοιούτων ἀναστροφῶν καὶ δεσμῶν. Τὸ «πυροῦσθαί» λίαν ἐπικίνδυνον.

2. Πονηροὶ λογισμοί, ἐπιθυμίαι καὶ βλέμματα, ὡς πρῶται κινήσεις καὶ μολυσμοὶ σαρκὸς καὶ πνεύματος, δι' ἐξελίξεως καὶ συνεχίσεως τῶν ὁποίων ὠθεῖται τις εἰς σαρκικὰ πάθη (πρβλ. «ὁ ἐμβλέψας... πρὸς τὸ ἐπιθυμησιαί... κλπ.» καὶ τὸ γνωστὸν λόγιον «ἐκ τοῦ ὄραν τὸ ἐρᾶν»).

3. Ὁ νεῖρώξεις (ἀνένοχοι ὅταν δὲν προηγήται ἄλλος μολυσμὸς σαρκὸς καὶ πνεύματος· ἡ ἔνοχος, ἀντιθέτως. Ὁ θεωρῶν ὅτι ἐνέχεται πῶς ἀναβάλλει τοῦλάχιστον διὰ μίαν ἡμέραν τὴν θ. κοινωσίαν, ἵνα ἐτοιμασθῇ ψυχικῶς).

Ὁ δὲ «ἐγρηγορότος τοῦ σώματος» μολυνθεὶς ἀσφαλῶς ἐνέχεται διὰ φαντασίας ἀπρεπεῖς κ. ἄ. τ. Ὁθεν ἐπιτιμᾶται ἐπὶ 8 ἡμέρας τοῦλάχιστον ὑπὸ τῶν κανόνων.

4. Χοροὶ ἄσεμνοι — ἄσματα ἐρωτικὰ — μέθη — θεάματα καὶ ἀναγνώσματα ἀκατάλληλα, ὡς ἐξάπτοντα τὰ πάθη καὶ διὰ τοῦτο φευκτέα.

5. Ἀμαρτίαι σαρκικαί, κατὰ μόνας (ἀνυανισμός), καὶ μετ' ἄλλου προσώπου ἐνήδονοι ἐκδηλώσεις, οἷον ἀσπασμοί, χειρονομίαι κ.ἄ. μέχρι καὶ τοῦ λεγομένου «συγκυλισμοῦ», κειμένου εἰς τὸ πρόθυρον τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς σαρκικῆς ἀμαρτίας. Εἶναι ἤδη πάντα ταῦτα ἐπαρκῆς μολυσμὸς ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ἐπιτιμῶνται (40-80 ἡμέρας).

Ἰδιαιτέρα προσοχὴ ἐπὶ μεμνηστευμένων προσώπων, ἵνα μὴ μολύνωνται ἀλλ' ἀξιοθῶσι τοῦ τοῖς νικηταῖς ἀρμόζοντος «στεφανώματος». Ὅριον αὐτοῖς ὁ ἀσπασμὸς ἀλλήλων, καὶ μὴ περαιτέρω.

6. Φθορὰ παρθένου. Πορνεία. Παλλακεία. Ἀπαγωγὴ. Προαγωγεία· μαστροπεία.

Ἀπασαί αἱ πράξεις αὗται ἀποτελοῦσιν ὀλοκλήρωσιν τῆς σαρκικῆς ἀμαρτίας ἢ τελείαν ἐξώθησιν εἰς αὐτήν. Καὶ ὑποβάλλονται τῷ τῆς πορνείας ἐπιτιμῶ.

7. Μοιχεῖα (= σαρκικὴ ἀμαρτία μετ' ἐγγάμου προσώπου, ἐνὸς ἢ ἀμφοτέρων. Σημειώτεον δ' ὅτι καὶ τῶν μοναχῶν τὰ τοιαῦτα ἀμαρτήματα τῷ τῆς μοιχείας — οὐχὶ τῆς πορνείας — ὑποβάλλονται ἐπιτιμῶ, διὰ τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἄρμοσιν τοῦ μοναχοῦ). Κατὰ τὴν γνωστὴν δὲ ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἀδικαιολόγητος διὰ ζευξίς κρίνεται ὡς μοιχεῖα· «ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι» (Ματθ. ε' 32).

8. Οἱ ἀπηγορευμένοι γάμοι (μεταξὺ συγγενῶν καλυομένου βαθμοῦ ἢ μετὰ προσώπου ἔχοντος ἀπόλυτον κώλυμα πρὸς γάμον, ὡς ἐπὶ διγαμίας συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἢ μετὰ τὸν γ' γάμον κλπ.). Οἱ κανόνες ἀπαιτοῦσι χωρισμὸν: «χωρισμένον τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου». Ἄλλως ἀποκλείεται ἰσοβίως ἡ θ. Κοινωνία.

Ἐτι βαρύτερα ἢ περίπτωσις τῆς αἰμομιξίας, βαθμολογούμενης ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας.

9. Ἀπαντα τὰ παρὰ φύσιν ἀμαρτήματα: [Ὁμοφυλοφιλία (ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν)· παιδεραστία· ἀρσενοκοιτία. Κιναιδι-

Ο ΠΡΑΚΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Τὸ κήρυγμα διὰ νὰ προσελκύη τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀκροατῶν, πρέπει πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ἔχη πρακτικὸν καὶ ἐποπτικὸν χαρακτήρα. Δηλαδή τὸ κήρυγμα δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὴν προβολὴν ἀφηρημένων ἐννοιῶν καὶ θεωρητικῶν ἐννοιῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰσθητοποιῇ ταύτας καὶ νὰ τὰς καθιστᾷ ἐναργεῖς διὰ σχετικῶν εὐσυνόπτων ἱστοριῶν καὶ διὰ τῆς χρήσεως ποικίλων εἰκόνων καὶ παρομοιώσεων, ὡς καὶ παραδειγμάτων, εἰλημμένων ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς τῶν ἀκροατῶν (λ.χ. τῆς γεωργικῆς, τῆς ἐργατικῆς, τῆς βιομηχανικῆς κ.λπ.).

Ἡ ἐν τῷ κηρύγματι διδασκαλία ἐπιτυγχάνεται οὐ μόνον δι' ἐννοιῶν καὶ συλλογισμῶν καὶ συμβουλῶν καὶ νουθεσιῶν καὶ δι' ἱστοριῶν. Ὡς ἔγραψεν ὁ Φ. Παπαδόπουλος, «ἡ προσηκόντως γενομένη διήγησις ἱστορικῶν γεγονότων ἀποβαίνει δεινοτάτη καὶ τὰ μάλιστα τελεσιουργὸς διδασκαλία τῶν ἀκροατῶν, οἵτινες καὶ μόνον ἐκ τῆς ἐκτεθείσης ἱστορίας συνάγουσιν εὐκόλως καὶ ἐπάγουσιν ἑαυτοῖς τὴν σκοπομένην ἐκ τοῦ ἱεροκήρυκος διδασκαλίαν· καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς καταλαμβάνει καὶ χειροῦται τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων κυρίως δι' ἱστοριῶν, διὸ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς βιβλίων, ἐν οἷς ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ διδάξῃ τὸ

σμός. Κτηνοβασία] τὸ ἐν βαρύτερον τοῦ ἄλλου, ἅπαντα ἀποτρόπαια. «Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε...». «Οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν» (Γαλ. ε' 22). Ἡ ἐπιτίμησις βαρεῖα. Οὐδέμια ὑποχώρησις μέχρι τελείας ἀπαλλαγῆς.

10. Ἄπαντα τὰ ἀνωμάλως συμβαινόντα μεταξὺ συζύγων ὅταν «παραχωρῶνται τῇ σαρκί» καὶ ἐκτρέπωνται εἰς ὑπερβασίας σαρκικός. «Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος» (Ἐβρ. ιγ' 4) οὐ μόνον ἀπὸ τρίτων προσώπων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοιοῦτων ἀκαθάρτων πράξεων.

Ἐνταῦθα ὑπάγονται καὶ τὰ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς τεκνογονίας ἀντισυλληπτικά μέσα, καθὸ ἐκφυλιστικά, ἀντίθετα πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν, ἐκτροπαὶ καὶ ἀκαθαρσίαι, αὐστηρῶς παρὰ Θεοῦ ἐλεγχόμεναι (Γενέσ. λη').

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ἀνθρώπινον γένος, ἱστορικὸν φέρουσι χαρακτηῖρα· ἐπίσης δὲ πασίγνωστον, ὅτι διὰ τῶν διηγημάτων, μυθιστορημάτων καὶ παραβολῶν ἀποτελεσματικώτερον διαδίδονται αἱ ἰδέαι... Τῆς διηγίσεως ὅμως ταύτης ἄλλος εἶναι ὁ τρόπος παρὰ τῷ ἱεροκήρυκι καὶ ἄλλος παρὰ τῷ ἱστορικῷ». Χαρακτηριστικῶς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἱεροκήρυξ «δὲν πρέπει νὰ εἶναι γλίσχρος καὶ ξηρὸς διαλεκτικός... Τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐνθυμημάτων του πρέπει νὰ τὴν παριστᾷ οὐχὶ σκελετώδη καὶ ἄχαριν καὶ ἄσαρκον, ἀλλὰ καλὴν, ἔμψυχον, ζωτικὴν, χρωματισμένην μὲ τῆς λέξεως τὰς καλλονάς... Τῶν ἐνθυμημάτων του τὰς βροντὰς καὶ τοὺς κεραυνοὺς πρέπει νὰ τοὺς κατασκευάζῃ εἰς τὴν ὑψηλὴν χώραν τῆς φαντασίας».

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, ὁ ὅποιος ἐπιδιώκει «νὰ προσδίῃ ἀπλότητα εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι εὐληπτος καὶ εὐνόητος εἰς τοὺς ἀκροατὰς του. Ἀνυπέμβλητος παρουσιάζεται ὁ Διδάσκαλος ἐν τῇ χρήσει τῶν παραβολῶν αὐτοῦ, αἵτινες ἀποτελοῦν πραγματικὰ ἀριστουργήματα καλαισθησίας καὶ καλλιτεχνίας, δι' ὧν οὐ μόνον διανθίζεται ἀνεπιτηδεύτως ὁ λόγος αὐτοῦ, ἀλλὰ κινεῖται τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου καὶ ἀποσαφηνίζονται ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ ὑψίσται καὶ ὑπὲρ κατάληψιν ἀλήθειαι. Μὴ παραμένων ξένος πρὸς τὸν οἰκογενειακόν, κοινωνικόν καὶ ἰδιωτικόν βίον τῶν συγχρόνων του, μηδὲ ἀντικρύζων ψυχρὸς καὶ ἀσυγκίνητος τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως, ἀλλὰ παρακολουθῶν τὰ πάντα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς οὐρανόθεν τοῦ Θεοῦ ἀτμοσφαίρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ζῆ, διακρίνει πανταχοῦ βαθυτέραν τινὰ σημασίαν καὶ ὑψηλοτέραν ἀξίαν καὶ ἔννοιαν... Οὕτως ὁμιλῶν πρὸς ἀνθρώπους περὶ θεαμάτων καὶ μυστηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακῦψαι, δὲν χρησιμοποιεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγέλων, ἀλλὰ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα οὐχὶ τὴν γλῶσσαν τῶν διανοουμένων καὶ τῶν φιλοσόφων, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ» (Π. Τρεμπέλα, Ὁμιλητική, σ. 28). Διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸς ὁ Κύριος, χρησιμοποιεῖ συγκρίσεις, παρομοιώσεις καὶ ζωηρὰς εἰκόνας, εἰλημμένας ἐκ τῶν γεωργικῶν ἔργων, τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων τῆς Παλαιστίνης, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιοτεχνίας τῆς, τῶν λεπτομερειῶν τῆς καθημερινῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς κ.λπ.

Εἶναι τῷ ὄντι ἀναρίθμητοι αἱ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς εἰκόνας, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιοῖ ὁ Κύριος, διὰ νὰ καταστήσῃ καταπληκτὰς καὶ τὰς ὑψηλοτέρας πνευματικὰς ἀληθείας. Τὰ ἄνθη καὶ τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ, τὰ δένδρα καὶ οἱ καρποὶ

Ἰωάννου τῆς Κρονστάδης

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Α΄

Οἱ σκέψεις πού ἀκολουθοῦν εἶναι παρμένες ἀπὸ διάφορα βιβλία τοῦ ἀοιδίμου Ρώσου πρωθιερέως τῆς Κρονστάδης Ἰωάννου Σέργιεφ καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸ «Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ μου». Μερικὲς ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Βουλγάρου Ἀρχιμ. Μεθοδίου: «Ὁ Πατὴρ Ἰωάννης τῆς Κρονστάδης 1829 - 1908, Σλίβεν 1938» καὶ μετεφράσθησαν ἀπὸ τὴν βουλγαρικὴν μετάφρασιν. Ὡς παράρτημα καὶ ὁλοκλήρωσις τῶν σκέψεων αὐτῶν θὰ ἐπισυναφθῇ ἡ μελέτη τοῦ Ἐπισκόπου Ἰγνατίου Μπριαντιανίνωφ «Ὁ Σταυρὸς ὁ δικός μου καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ».

Γιατὶ περιβάλλομε τὸν Σταυρὸν μὲ τόσο μεγάλη τιμὴ καὶ εὐλάβεια, ὥστε νὰ κάνωμε στὶς εὐχὲς λόγο γιὰ τὴ δύναμή του μετὰ τὴν ἐπίκληση τῶν πρεσβειῶν τῆς Παναγίας Θεοτόκου, πρὶν ἀπὸ τὶς ἐπουράνιες δυνάμεις καὶ ὄλους τοὺς Ἁγίους; Διότι μετὰ τὰ Πάθη τοῦ Σωτῆρος, ὁ Σταυρὸς ἔγινε «τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου», δηλ. σημαίνει τὸν ἴδιον «τὸν διὰ τὴν ἡμε-

των, αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ κλήματα, τὰ ὄρη καὶ αἱ χαράδραι, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὁ ποιμὴν ἀναζητεῖ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, ὁ κατασπαράσσων τὰ πρόβατα λύκος, ὁ ἀροτριῶν καὶ σπεύρων γεωργός, ἡ περιστέρα, ὁ ὄφις, ἡ βροχὴ, ὁ κεραυνός, οἱ ἄνεμοι, ἡ θάλασσα, τὰ δίκτυα τῶν ἀλιέων, ὁ γάμος, ἡ γέννησις, ἡ ἀσθένεια, ὁ θάνατος, πτωχοί, τελῶναι, πλούσιοι, ἔμποροι, γονεῖς, τέκνα, δούλοι, φίλοι, ἐχθροί, κλέπται, λησταί, παιδιά παίζοντα— τὰ πάντα χρησιμοποιοῦνται κατὰ τρόπον ἀριστοτεχνικὸν ὑπὸ τοῦ ἀπαραμίλλου Διδασκάλου. Πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς παρελαύνουν ὡς κινηματογραφικὴ ταινία ἐκ τῆς ὀθόνης τῆς διδασκαλίας Του. Ἀληθῶς ὁ Κύριος εἶναι τὸ μοναδικὸν πρότυπον τῆς χρήσεως τοῦ ἑποπτικοῦ καὶ πρακτικοῦ κηρύγματος, τὸ ὁποῖον ἐκαλλιέργησαν θαυμασίως καὶ οἱ εἰς τὰ ἴχνη αὐτοῦ ἀκολουθοῦντες μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

τέραν σωτηρίαν ἐνανθρωπήσαντα καὶ παθόντα» Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐπάνω σ' αὐτὸν καὶ μὲ αὐτὸν μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τῆ δουλεία τοῦ ἐχθροῦ. Νά, γιατί τὸν περιβάλλομε μὲ τόση τιμὴ καὶ εὐλάβεια. Νά, ἀκριβῶς γι' αὐτὸ γιὰ τοὺς πιστοὺς εἶναι ἡ μεγάλη δύναμη, ποὺ τοὺς γλυτώνει ἀπὸ κάθε κακὸ καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν κακουργία τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν.

* * *

Ὁ Σταυρὸς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Σταυρὸς εἶναι εἰκόνα τοῦ σταυρωμένου Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ σημεῖο του καὶ ἡ σκιά του ἀκόμη μόνη προκαλοῦν τρόπον τοῦτο δαίμονες, γιατί εἶναι τὸ σημεῖο τοῦ Χριστοῦ, ἡ σκέπη τοῦ Ἐσταυρωμένου. Γι' αὐτὸ ἀρκεῖ νὰ βυθίσῃ κανεὶς τὸ Σταυρὸ στὸ νερὸ γιὰ νὰ τὸ ἀγιάσῃ. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ νερὸ γίνεται ἰαματικὸ καὶ διώχνει τὰ δαιμόνια.

* * *

Ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ εἶναι δύναμις Θεοῦ, γιατί ὁ Χριστὸς εἶναι πάντοτε παρὼν σ' αὐτά.

* * *

Μὴ θεωρῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ὀλιγοπιστίας τῆς καρδίας σου, ἀσθενῆ τὴν πανσθενουργὸ δύναμη τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου καὶ πολὺ περισσότερο τὰ ζωοποιὰ μυστήρια τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶναι πάντοτε μιὰ καὶ ἡ αὐτὴ ζωοποιὸς δύναμις, γιατί εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, ἡ αἰωνία δύναμις ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα, ποὺ συγκρατεῖ τὰ πάντα καὶ ζωοποιεῖ τὰ πάντα. Ἔτσι καὶ ὁ Σταυρὸς ἔχει πάντοτε δύναμη, χάρις εἰς τὴν δύναμη Ἐκείνου ποὺ σταυρώθηκε ἐπάνω του, καὶ εἶναι πάντοτε ζωοποιὸς χάρις εἰς τὴν Ζωὴν, ποὺ ἐκρεμάσθη ἐπάνω του.

* * *

Ἡ θαυματουργὸς ἐνέργεια τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ στὴν ψυχὴ μας, τὴν μολυσμένη ἀπὸ τὸν ἴον τοῦ κακοῦ, μᾶς πείθει ἐντελῶς χειροπιαστὰ καὶ ἀναμφισβήτητα, 1) ὅτι ἔχομεν ψυχὴ, οὐσία πνευματικὴ, 2) ὅτι ὑπάρχουν πονηρὰ πνεύματα, ποὺ πλησιάζουν τὴν ψυχὴ μας δολοφονικά, 3) ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεὸς καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὅτι κατὰ τὴν θεότητά Του εἶναι πάντοτε «μεθ' ἡμῶν» καὶ 4) ὅτι Αὐτὸς ἐπάνω στὸ Σταυρὸ μὲ τὰ πάθη καὶ τὸ θάνατό Του ὠλοκλήρωσε τὴ σωτηρία μας καὶ ὅτι διὰ τοῦ σταυ-

ροῦ κατήργησε τὸ κράτος τοῦ διαβόλου. Πόσες ἀποδείξεις γιὰ τὴν πίστη μας μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὴν θαυματουργὸ ἐνέργεια τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ σὲ μᾶς! Δόξα εἰς τὴν Χριστιανικὴν Πίστη!

* * *

Εἶναι ἀσύλληπτο, πῶς ὁ Χριστὸς ἐνάνεται μὲ τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ δίδει τὴν θαυματουργικὴ δύναμη νὰ διώχνη τὰ πάθη καὶ τοὺς δαίμονας καὶ νὰ γαληνεύη τὴν ταραγμένη ψυχὴ. Εἶναι τόσο ἀκατανόητο ὅσο καὶ τὸ πῶς τὸ ἅγιο Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνάνεται μὲ τὸ ψωμί καὶ τὸ κρασί, τὰ μεταβάλλει σὲ σῶμα καὶ αἷμα καὶ καθαρίζει ἐντελῶς τὴν ψυχὴ μας ἀπὸ τίς ἁμαρτίες καὶ συγχρόνως βάζει σ' αὐτὴν τὴν εἰρήνη τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν γαλήνη, τὴν κάνει ἀγαθὴ, πραεῖαν, ταπεινὴ, γεμάτη πίστη «ἐξ ὅλης καρδίας» καὶ ἐλπίδα. Αὐτὸ ἐν μέρει ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ ὅτι τὸ παντοδύναμον καὶ δημιουργικὸν Πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι παντοῦ καὶ ὅτι παντοῦ μπορεῖ νὰ «καλῆ καὶ τὰ μὴ ὄντα» (Ρωμ. δ' 17)· πολὺ περισσότερο μπορεῖ ἀπὸ τὰ ὄντα νὰ κἀνῃ ἄλλα ὄντα. Καὶ γιὰ νὰ μὴ στοχασθῆ καμμιά ὀλιγόπιστη καρδιά, ὅτι ὁ Σταυρὸς ἢ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐνεργοῦν θαυματουργικὰ μόνα τους, αὐτὰ καθ' ἑαυτά, καὶ ὄχι λόγῳ τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ αὐτὰ, ὁ Σταυρὸς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, δὲν προκαλοῦν θαύματα, ὅταν ἐγὼ δὲν βλέπω μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου ἢ μὲ τὴν πίστη μου τὸν Κύριον Χριστὸν καὶ δὲν πιστεύω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά ὅλα ὅσα ἔκαμε γιὰ τὴ σωτηρία μας.

* * *

Ἐποὺ ὁ Κύριος μεταδίδει τὴν ἀκατανίκητη καὶ ἀκατάληπτη καὶ θεῖα Του δύναμη εἰς τὸν ζωοποιοῦν Σταυρὸ Του, τότε τί τὸ παράξενο ἂν μεταδίδῃ καὶ τὴν δύναμη-πρᾶγμα ἀκατάληπτο σὲ μᾶς—νὰ ἀνοικοδομήσωμε τὴ φύση μας μὲ τὰ ἄχραντα, φρικτὰ καὶ ζωοποιά του μυστήρια τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματός Του; Πόσον μέγας εἶσαι, Κύριε, καὶ πόσον θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου! Πόσον ἀπέραντη ἢ παντοδυναμία Σου! Τὸ κάθε τι ποῦ ἐγγίζει ἢ δυνάμη Σου καὶ ἢ χάρη Σου, γίνεται καὶ αὐτὸ ζωοποιοῦ.

* * *

Γιὰ τὸ τίμιος Σταυρὸς ἐνεφανίσθη στὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον στὸν οὐρανό; Γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι διὰ τοῦ Σταυροῦ εἰσηλθε εἰς τὴν δόξαν του καὶ ὁ Κύριός μας, καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὅλη ἡ στρατιὰ τῶν Μαρτύρων, ὅτι ὁ Σταυρὸς εἶναι τὸ ἀήττητον τρόπαιον, ὅτι ὅπως μὲ τὸ Σταυρὸ συνετρίβῃ ὁ Διάβολος, ἔτσι θὰ συντρι-

βοῦν μὲ αὐτὸν (τὸν Σταυρὸ) καὶ ὅλοι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ ἢ τῶν Χριστιανῶν, ὅτι διὰ τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐνεργεῖ ὁ διάβολος, τὸν ὁποῖον καὶ πρέπει νὰ συντρίψωμε μὲ τὸ Σταυρὸ, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ποὺ διώκονται εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ποὺ βρίσκονται πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Χριστοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σταυροῦ Του.

* * *

Γύρω ἀπὸ τὸ Σταυρὸ, ὅπως εἰς τὸν ἥλιο τὸ φῶς, περιστρέφεται ὅλη ἡ ἀγάπη τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον, πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅλη ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης Του. Ἄφοῦ ὁ Θεὸς Πατὴρ παρέδωσε γιὰ μᾶς τὸν Υἱόν Του, πῶς οὐχὶ «σὺν αὐτῷ χαριεῖται ἡμῖν τὰ πάντα» (Ρωμ. η, 32); Γι' αὐτὸ ὁ Σταυρὸς, ποὺ κάνομε πρὶν ἀπὸ τὴν προσευχὴ μας καὶ σὲ ἄλλες περιστάσεις, ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύηση τῆς μεγάλης εὐσπλαγχνίας τοῦ Θεοῦ γιὰ μᾶς καὶ τῆς ταχείας ἐκπληρώσεως τῶν αἰτημάτων τῶν προσευχῶν μας. Εἶναι τὸ ὄπλο γιὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν ἐχθρῶν, γιὰ τὴν νέκρωση τῆς σαρκὸς καὶ γιὰ τὴν γαλήνευση τῆς ἀφρισμένης θάλασσης τῶν παθῶν.

* * *

Πολὺ ἀξιοπρόσεκτες καὶ διδακτικὲς εἶναι οἱ τελετὲς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, κατὰ τὴν τέλεση τῆς κοινῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς λατρείας. Π.χ. τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, ποὺ τὸ κάνομε κατὰ τὸν γνωστὸ τρόπο, ἀπεικονίζει ὀλόκληρη τὴν οὐσία τῆς χριστιανικῆς πίστεως: τὴν τριαδικότητα τῆς θείας οὐσίας, τὴν ἑνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀσύγχυτον καὶ ἀδιαίρετον ἕνωσιν τῶν δύο φύσεων, τῆς θείας δηλ. καὶ τῆς ἀνθρωπίνης, τὴν εὐλογία ποὺ μᾶς ἔδωκε ὁ Χριστός, καθὼς καὶ τὴν κάθε εἴδους ἐνίσχυση γιὰ τὴν ζωὴ, τὴν εὐλάβεια καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Μὲ τί λοιπὸν προσοχή, τί περισυλλογὴ καὶ τί συναίσθηση πρέπει νὰ κάνομε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ!

* * *

Τοῦ ζωοποιοῦ Σταυροῦ ἀκόμη καὶ τὸ σημεῖο τὸ τρέμουν οἱ δαίμονες, γιατί στὸ ξύλο τοῦ Σταυροῦ προσηλώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἀγίασε μὲ τὰ πάθη του ποὺ ὑπέφερε ἐπάνω Του.

* * *

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σκέπτεται ἢ νὰ στοχάζεται κανεὶς τὸ Σταυρὸ χωρὶς ἀγάπη. Ὅπου ὁ Σταυρὸς, ἐκεῖ ἀγάπη. Στὴν Ἐκκλη-

Ἑνοριακά

**ΤΑ ΕΝΟΡΙΑΚΑ — ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ
ΤΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ***

“Όταν πρό 15 ἀκριβῶς ἡμερῶν ἀνέλαβον τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς περιφερείας μας, δηλαδή τὴν εὐθύνην διὰ τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐνοριακῆς μας νεότητος, ὁμολογῶ ὅτι ἐδοκίμασα δισταγμόν. Νέος εἰς τὴν ἐνορίαν (ἀνέλαβον ὑπηρεσίαν τὴν 18ην Σ /βρίου 1969), χωρὶς νὰ γνωρίζω πρόσωπα καὶ πράγματα, χωρὶς τὸν ἀπαραίτητον χρόνον διὰ νὰ μελετήσω τὸ ὅλον θέμα, νὰ καταστρώσω ἐν πρόγραμμα, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθῶ πρὸς τὸ μέγιστον αὐτὸ καθήκον;

Ἰπεύθυνος τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ γενικώτερον ποιμὴν τῆς ἐνοριακῆς νεότητος εἶναι τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναζητήσῃ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ σώματος τῆς ἐνορίας τὰ κατάλληλα ἐκεῖνα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα θὰ πλαισιώσουν τὰς τάξεις τῶν Κατηχητῶν καὶ Κατηχητριῶν, τῶν Ἐφορευτικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν στελεχῶν τῆς ἐνοριακῆς νεότητος. Εἶναι τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον βοηθούμενον ὑφ’ ὄλων τῶν ἐνοριακῶν παραγόντων, θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ἀπαραιτήτων προϋποθέσεων διὰ μίαν οὐσιαστικὴν καὶ συστηματικὴν διαποίμανσιν τῆς νεότητος.

* Τὸ κείμενον αὐτὸ συνιστᾷ κατὰ βάσιν τὸ περιεχόμενον ὁμιλίας γενομένης ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν Κατηχ. Σχολείων τῆς Ἐνορίας τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς Ἀττικῆς τὴν 19ην Ὀκτωβρίου 1969.

σία παντοῦ καὶ εἰς ὅλα τὰ πράγματα βλέπετε σταυρούς, ποὺ ἔχουν σκοπὸ νὰ σᾶς ὑπενθυμίζουν, ὅτι εὐρίσκεσθε στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, δηλ. στὸ ναὸ τῆς ἀγάπης ποὺ σταυρώθηκε γιὰ μᾶς.

* * *

“Όταν κυττάξῃς τὸ Σταυρὸ τοῦ Σωτῆρος νὰ βλέπῃς τὴν ἀγάπην ποὺ σταυρώθηκε ἐπάνω του γιὰ τὴ δική μας σωτηρία καὶ νὰ σκέπτεσαι ἀπὸ τί βάσανα μᾶς ἀπήλλαξε καὶ γιὰ τί εὐτυχία μᾶς διεφύλαξε. Ἀπὸ τὸ στόμα τίνος θηρίου μᾶς ἄρπαξε καὶ σὲ τί πατέρα μᾶς κατευθύνει! Ὡ ἀγάπη! Ὡ λύτρον! Ὡ φρικτὰ ἀτελείωτα βάσανα! Ὡ εὐτυχία ἀπερίγραπτη ποὺ δὲν ἔχει τέλος!

(Συνεχίζεται)

Μετὰφρασις Ἀρχιμ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΑ

Μὲ τὴν ἐξασφάλισιν πασῶν τούτων τῶν προϋποθέσεων, δὲν ἐξαντλεῖται βεβαίως, ἀλλὰ ἀρχίζει τρόπον τινὰ τὸ ἔργον τῆς διαποιμάνσεως τῆς νεότητος. Πάντως ὅμως, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν σημερινὴν μορφήν ὀργανώσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς ὅλης ποιμαντικῆς ἐργασίας τῆς ἐνορίας σήμερον, τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας τῶν προϋποθέσεων τούτων εἶναι δυσχερέστατον καὶ ἀποτελεῖ κυρίως φροντίδα τοῦ ὑπευθύνου ἱερέως τῆς ἐνοριακῆς νεότητος. Οὗτος, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν συνεργατῶν του, πρέπει νὰ ἐξεύρη τοὺς καταλλήλους χώρους στεγάσεως τῶν ἐπὶ μέρους τμημάτων, νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν κατάλληλον διακόσμησιν αὐτῶν, διὰ τὴν ἀνετον παραμονὴν τῶν παιδιῶν κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας τῶν τμημάτων καὶ διὰ πλῆθος ἄλλων προβλημάτων. Καὶ ἡ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων αὐτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ εἰς διάστημα μιᾶς ἢ δύο ἐβδομάδων.

1. Ὁ μέχρι τοῦδε τρόπος λειτουργίας τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς: Διατί ὅλαι αὐταὶ αἱ φροντίδες; Δὲν ἐλειτούργουν ἐπὶ τόσα ἔτη καλῶς τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ χωρὶς οὐσιαστικὴν ὑπευθυνότητα τοῦ ὑπευθύνου ἱερέως, τοῦλάχιστον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποῖαν ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω;

Ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα τῆς περιφέρειας μας ἐλειτούργησαν μὲ τὴν οὐσιαστικὴν συμβολὴν τῶν δύο μεγάλων θεολογικῶν ὀργανώσεων τῆς Πατρίδος μας, δηλαδή τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ» καὶ τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή». Τὴν ὑπευθυνότητα διὰ τὰ ἀγόρια εἶχεν ἡ «Ζωή» καὶ τὴν ὑπευθυνότητα διὰ τὰ κορίτσια ὁ «Σωτήρ». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐλειτούργουν καὶ δύο διαφορετικαὶ καὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων Ἐφορευτικαὶ Ἐπιτροπαί.

Ἐνταῦθα πρέπει ν' ἀναφερθῇ, ὅτι αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας προσέφερον αἱ ὀργανώσεις αὐταὶ διὰ τῶν τοπικῶν μελῶν καὶ τοῦ εὐρυτέρου κύκλου τῶν συνεργατῶν τῆς ἐνορίας μας εἶναι ὄντως πολλαὶ καὶ ἀνυπολογίστου ἀξίας. Τὰς ὑπηρεσίας αὐτάς ὀφείλομεν καὶ κατὰ τὴν ἱεράν αὐτὴν στιγμήν νὰ μνημονεύσωμεν μὲ πολλὴν εὐγνωμοσύνην. Πρέπει ἀκόμη νὰ λεχθῇ, ὅτι καὶ ὁ πανοσολ. Ἀρχιμ. κ. Συνέσιος Κτενᾶς, ὁ ὁποῖος ἦτο μέχρι τοῦδε ὑπεύθυνος τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς ἐνορίας μας, παρ' ὅλον ὅτι ἔφερε τὸ ὅλον βάρος τῆς Διοικήσεως τῆς ἐνορίας, προσέφερε μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν

κ. κ. Συμβούλων τῆς ἐνορίας μας πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸν Αἰδέσ. π. Χαράλαμπον Σιώτην, πρόεδρον τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς ἐνορίας μας καὶ διὰ τὰς κυρίας τοῦ Φιλοπτώχου, ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ ὁποίου λειτουργεῖ, ὡς γνωστόν, τὸ μαθητικὸν συσσίτιον τῆς ἐνορίας μας. (Καθημερινῶς σιτίζονται δωρεὰν περὶ τὰ 65 ἄπορα παιδιὰ). Ἡ ὕλική αὐτῆ τροφή, ἡ ὁποία παρέχεται εἰς τὸ μαθητικὸν συσσίτιον, ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἡ ὁποία προσφέρεται εἰς τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν καλοῦμεθα νὰ ἐπιτελέσωμεν ἡμεῖς.

2. Ἡ θέσις τῶν ὀργανώσεων ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς ἐνορίας.

Αἱ χριστιανικαὶ ὀργανώσεις, παρ' ὅλον ὅτι ἐξήντησαν ὅλας τὰς δυνατότητάς των καὶ παρουσίασαν ἀξιόλογον ἔργον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προσδώσουν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ καθαρῶς ἐνοριακὸν χαρακτῆρα, διότι ἡ ἐργασία αὐτῆ δὲν ἔχει κριτήρια καθαρῶς ἐνοριακά, ἀλλὰ γενικώτερα. Τοῦτο ὅμως δέον ὅπως μὴ θεωρηθῆ ὡς ἀρνητικὴ θέσις διὰ τὸ ἔργον τῶν χριστιανικῶν ὀργανώσεων, διὰ τὸ ὁποῖον, ὡς ἐλέχθη, ἡ ἐνορία πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων. Ἡ διαφορά ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι μία ὀργάνωσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν θέσιν τῆς ἐνορίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον τὴν τοπικὴν Ἐκκλησίαν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σκέπτεται κανεὶς διὰ τὴν ἐνορίαν, ὅπως σκέπτεται διὰ μίαν ὀργάνωσιν ἢ νὰ τοποθετῆ τὴν ἐνορίαν ἀπέναντι τῆς ὀργανώσεως. Ἡ ἐνορία εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν οἱ πάντες. Μεταξὺ αὐτῶν, ὡς ἐπίλεκτα μέλη τῆς ἐνορίας, συγκαταλέγονται καὶ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα, ἐξ ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος καὶ ζήλου κινούμενα, συνέστησαν καὶ διαφόρους συλλόγους καὶ κύκλους πνευματικούς καὶ δροῦν ἐντὸς τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ν' ἀγνοήσῃ, νὰ περιφρονήσῃ, νὰ ὑποτάξῃ ἢ καὶ νὰ καταργήσῃ τὰς ὀργανώσεις τῶν χαρισματούχων μελῶν της. Ὁ ρόλος τῆς ἐνορίας εἶναι ὑψηλότερος. Νὰ ἐμποτίσῃ μὲ τὸ πνεῦμά της τὰ πάντα, νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν καθ' ἓνα τὴν θέσιν, ἡ ὁποία τοῦ ἀνήκει εἰς τὸ σῶμά της. Νὰ βοηθήσῃ νὰ γίνῃ συνείδησις εἰς ὅλους ὅτι τὸ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας συνιστᾷ μίαν χαρισματικὴν δύναμιν ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟ

Δὲν ὑστέρησαν ὅμως καὶ σὲ πρακτικώτερες ἐκδηλώσεις κοινωνικῆς προσφορᾶς οἱ μοναχοί. Εἶχε μιλήσει καθαρὰ γι' αὐτὲς ὁ Μ. Βασιλείος, κι' εἶχε συμβουλευθεῖ τοὺς μοναχοὺς «συμπάσχειν τοῖς πάσχουσι καὶ συνδακρύνειν καὶ σφόδρα τούτοις πενθεῖν...». Εἶχε διδάξει πὼς «μέγα τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἔργον καὶ βασιλείας οὐρανῶν πρόξενον. Σαγήνη γάρ τῶν ἀρετῶν πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῇ φέρουσα» (Λόγ. ἀσκ. Ρ.Γ.Μ. 31, 645). Κι' ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας εἶχε πῆ ὅτι «ταῖς μοραῖς παρθένους ὁμοιούμεθα δι' ἀσπλαγχνίαν» (Λόγος ΚΘ'). Κι' ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος «οὐδὲν ἐλεημοσύνης ἴσον». Κι' ὁ ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σῦρος ἐπιγραμματικά: «δένδρον ἄκαρπον, ἀσκητῆς ἀνελεήμων» (Τὰ εὐρεθέντα ἀσκητικά σ. 238). Δὲν εἶναι λόγια ρητορικῆς ὑπερβολῆς αὐτά. Εἶναι τὸ περιεχόμενο μιᾶς βαθειᾶς πίστεως, πραγματικοῦ βιώματος. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶχε διδάξει πὼς ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ἀρετὴ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν «πλησίον» ἀδιάφορα γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι αὐτός. Καὶ ὁ Μοναχισμὸς, ἡ τελειότερα αὐτὴ ἔκφρασι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, δὲν ἦταν δυνατό νὰ κλεισθῆ στενόκαρδα στὸν ἑαυτὸ του, ἀγνοώντας τις πνευματικὲς καὶ ὑλικὲς ἀνάγκες τοῦ ἄλλου, εἴτε αὐτὸς ἦταν ἕνας ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς τοῦ κοινοβίου, εἴτε χριστιανὸς τοῦ κόσμου, εἴτε καὶ ἀλλόφυλος. Γι' αὐτὸ οἱ μοναχοὶ σιγὰ-σιγὰ ἄρχισαν νὰ ἀναδεικνύονται σπουδαῖοι παράγοντες στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς προνοίας, μὲ τὴ σύγχρονη τοῦ ὄρου ἔννοια.

Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος μᾶς πληροφορεῖ πὼς μέριμνα τῶν μοναχῶν τῆς ἐποχῆς του ἦταν «ἡ διαρκῆς λύσις τῶν πτωχῶν ἐκ τῆς ἐνδείας» (Ρ.Γ.Μ. 47,342), χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ ἐννοῖ πὼς οἱ μοναχοὶ ἄφησαν κατὰ μέρος τὸ κύριό τους ἔργο καὶ καταπατήσθηκαν ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν ἄσκησι τῆς φιλανθρωπίας. Παράλληλα μὲ τὴν πνευματικὴ τους ἐνασχόλησι, ρίχθηκαν καὶ στὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο, ἄλλοι περισσότερο κι' ἄλλοι λιγώτερο, κάθε ἕνας ἀνάλογα μὲ τις δυνάμεις του καὶ τὴ γραμμὴ τοῦ μοναστηριοῦ του. Πάντως ἡ δραστηριότητα αὐτὴ ἦταν ἐκείνη ποὺ ἀνέδειξε πολλοὺς μοναχοὺς καὶ πολλὰ μοναστήρια κοινωνικοὺς παράγοντας μεγάλους. Ἡ περίφημη «Βασιλείας» τοῦ Μ. Βασιλείου θὰ μένη πάντα στοὺς αἰῶνες σὰν δεῖγμα αὐτῆς τῆς προσφορᾶς, καὶ μάλιστα σὲ μιὰ περίοδο ὅπου ἐσπάνιζαν τέτοιου εἴδους ἐκδηλώσεις. Τὸ πνευμᾶ εἰδικότερα τοῦ Μ. Βασιλείου ἔδωσε ὥθησι στὴ φιλανθρωπικὴ δρᾶσι τῶν μοναχῶν ποὺ ἔγιναν «ὄρφανῶν πατέρες» καὶ στοργικὸί Σαμαρεῖται μπροστὰ στὸν ἀνθρώπινο τὸν πόνο.

Ἦταν τόσο βίαιο τὸ πνεῦμα αὐτό, τόσο ἑναργές, τόσο ἀνα-
παντικὸ γιὰ τὰ αἰτήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ποῦ κατάρ-
θωσε νὰ φέρῃ τὶς μονῆς κοντὰ στὶς πόλεις καὶ νὰ τὶς μετατρέψῃ
σὲ «ἐστίας φιλανθρώπου ἀκτινοβολίας ἔνθα οἱ πεινῶντες ἐψωμί-
ζοντο, οἱ διψῶντες ἐποτίζοντο, οἱ ἀσθενεῖς περιεθάλλοντο καὶ οἱ
θλιβόμενοι παρεμυθοῦντο». Ἔγιναν τὰ μοναστήρια «σκηναὶ
πεπληρωμέναι θεῶν χορῶν, ψαλλόντων, φιλολογούντων, νη-
στευόντων... καὶ ἐργαζομένων εἰς τὸ ποιεῖν ἔλεημοσύνας» (Βίος
ὁσ. Ἀντωνίου). Ἡ βυζαντινὴ ἰδίᾳ ἐποχὴ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μιὰ
μεγαλειώδη φιλανθρωπικὴ δρᾶσι τῶν μοναστηριῶν, ὅπως ἦταν
τὸ περίφημο μοναστήρι Παντοκράτορος στὴν Κωνσταντινού-
πολι ποῦ λειτουργοῦσε σὰν ὄργανωμένο νοσοκομεῖο. Γιατὶ εἶναι
ἀλήθεια πὼς τότε «αἱ μέριμναι τῆς Ἐκκλησίας κατέστησαν φρον-
τίδες τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἀπέβησαν οὐσιώδεις παράγοντες διὰ
τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν χριστιανικὸν πο-
λιτισμόν». Ἐκπλήσσεται κάθε ἓνας ποῦ ἀντικρύζει τὸ μέγεθος
αὐτῆς τῆς προσφορᾶς. Τὰ μοναστήρια ἐξέθρεψαν τότε τὰγματα
ὀλόκληρα χριστιανικῆς φιλανθρωπίας καὶ κοινωνικῆς ἀντιλή-
ψεως. Καὶ οἱ μοναχοὶ εἶχαν στὰ χέρια τοὺς κοινωνικὰ πόστα,
ὅπως τοῦ ὄρφανοτροφείου, τοῦ ξενοδόχου, τοῦ προστάτου χηρῶν
«ἀπρονοήτων», ὅπως καὶ τῶν «προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκ-
κλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας», κατὰ τὸν Γ' Κανόνα τῆς Δ'
Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Καὶ σήμερα ἀκόμη βρίσκομε στὰ μονα-
στήρια μας κτισμένα παλῆὰ νοσοκομεῖα καὶ ξενῶνες, λείψανα
τῆς δραστηριότητος ἐκείνης.

Στὸ σημεῖο τοῦτο κρίνομε σκόπιμη μιὰ ἐξήγησι. Οἱ μοναχοὶ
τὴν ἔλεημοσύνη καὶ τὴν φιλανθρωπία δὲν τὴν εἶδαν μόνο μὲ τὴ
ρηχὴ καὶ περὶ σημασία ποῦ τὶς δίδουμε σήμερα. Λίγο ψωμί ἢ
κάποιο νόμισμα στὴ παλάμη κάποιου πτωχοῦ δὲν ἐξαντλοῦσε
γιὰ τοὺς μοναχοὺς τὸ καθήκον τους. Γιατὶ αὐτοὶ ἔβλεπαν τὸν ἄν-
θρωπο σὰν μιὰ ψυχοσωματικὴ ὄντοτητα. Καὶ ἡ θεώρησι αὐτὴ
τοὺς ἔκανε νὰ μεταφράσουν σὲ πράξι τὴ διπλὴ φιλανθρώπευσι
ποῦ ἀνταποκρινόταν στὶς ἀνάγκες τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς
ψυχῆς. «Ὡσπερ γὰρ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ἐστὶ τοῦ σώματος, οὕτως
καὶ ἔλεος τὸ γινόμενον εἰς τὴν ψυχὴν μεῖζόν ἐστὶ τοῦ γινομένου
εἰς τὸ σῶμα», ὅπως λέει ὁ ἀββᾶς Δωρόθεος (Μ.Ρ.Γ. 88,1788).

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

«Θείας κοινωνιᾶς φύσεως».

Η ΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Γ'. «ΠΥΡΩΘΟΜΕΝ ΚΑΙ ΘΕΩΘΟΜΕΝ»¹.

Ἡ συνεχὴς πορεία μας πρὸς τὸν Θεόν, ἡ ἔνωσις μας με Αὐτόν, ἡ θέωσις μας, θὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν ἀληθινή, τὴν ὄντως ζωὴν. Καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι ὁ Θεός. Δὲν εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ ζοῦμε ἐν τῷ Θεῷ χωρὶς νὰ γευώμαστε τὸν Θεό, δίχως νὰ ζῆ ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν, χωρὶς νὰ παίρνωμε τὸν Θεὸν μέσα μας. (*Ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σὰρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς*). Ἐπομένως, μετὰ τὸ Βάπτισμα καὶ τὴν Μετάνοια τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, με ἕνα ὑπερφυσικὸ τρόπο, μᾶς ἐνώνει με τὸν Θεὸν καὶ κατεργάζεται τὴν θέωσίν μας.

Ἐκεῖνο πού στῆ ζωὴ αὐτὴ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία. Καὶ γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ κάθε προσβολὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ γιὰ νὰ ἀυξάνωμε συνεχῶς ἐν τῇ χάριτι, πρέπει νὰ ριζώνωμε ὅλο καὶ περισσότερο στὴν ἐνότητα τῆς φύσεως, ὑπόστασις τῆς ὁποίας εἶναι αὐτὸς ὁ Χριστός. Ἡ θεία μυσταγωγία τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος εἶναι μία πραγματοποιήσις τῆς ἐνότητος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ συγχρόνως τῆς ἐνότητος μαζί με ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας εὐρίσκεται σὲ στενὸ σύνδεσμον με τὸ ἱερὸ Βάπτισμα. Τὸ ἔργον τῆς ἀνακαινίσεως καὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, πού ἐτελέσθη μία φορὰ διὰ τοῦ ἁγ. Βαπτίσματος, τὸ συνεχίζει ἡ θεία Εὐχαριστία, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς. Αὐτὴ τρέφει τὸν πιστὸ με τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου. Τὸν ἐνισχύει καὶ τὸν προάγει. Τὸν συνενώνει στενὰ με τὸν Σωτῆρα καὶ τὸν ὁδηγεῖ σταθερὰ στὴν θέωσιν.

Μὲ τὴν θείαν Κοινωνίαν ζοῦμε ξανά τὸ θαῦμα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἔχουμε τὴν συνέχεια τῆς θείας ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου. Ἡ θεία Κοινωνία εἶναι μία διαρκὴς παράστασις τοῦ ἀν-

1. Vladimir Lossky, ἔ. ἀ. σ. 212-214. Ἁ. Θεοδώρου, ἔ. ἀ. σ. 137-145. Γ. Μαντζαρίδου, ἔ. ἀ. σ. 53-57. Ἡ. Μουτσούλα, ἔ. ἀ. σ. 175-180.

θρώπου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Προσφέρει τὴν δυνατότητα συναντήσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Γεμίζει τὸν ὅλον ἄνθρωπο μὲ μυστικὴ ἀγαλλίασι. Μὲ τὴν θεία Εὐχαριστία ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται σὲ ἐπαφή μὲ τὸν ὑψηλότερο πνευματικὸ κόσμο, εἰσέρχεται στὴν πραγματικὴ του ζωὴ.

Ἡ θεία φύσις τοῦ Σωτῆρος, σὰν μία θεοποιητικὴ ζύμη, γεμίζει ὁλόκληρη τὴν ὑπόστασι τοῦ μεταλαμβάνοντος. Μέσα στὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας λαμβάνει χώραν ἀμοιβαία ἀλληλοενοικήσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῶν πιστῶν. Οἱ πιστοὶ ἐνώνονται μυστικῶς μαζὶ μὲ τὸν Κύριον. Ὁ Κύριος εἶναι ἡ ἀόρατος καὶ ὑπερφυσικὴ κεφαλὴ τῶν πιστῶν. Ἐνώνονται συγχρόνως καὶ μεταξύ τους οἱ πιστοὶ διὰ τῆς θείας Κοινωνίας. Ἔτσι ἀποτελεῖται ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τὸ μυστικὸ σῶμα τῶν ἁγίων.

Ἐκεῖνος ποὺ προκαλεῖ τὴν διαίρεσι εἶναι ὁ διάβολος. Τὴν ἐνότητα τῶν πιστῶν σ' ἓνα πνευματικὸ σῶμα μὲ κεφαλὴν τὸν Κύριον, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ὑποφέρῃ. Γι' αὐτὸ τὸ ἔργο ἀκριβῶς τῆς διαιρέσεως ἐπιστρατεύει ὅλες του τίς δυνάμεις. Ἡ θεία Εὐχαριστία εἶναι ἡ καλλίτερη ἀντιμετώπισις στὸ διαβολικὸ αὐτὸ ἔργο. Στὶς λειτουργικὰ συνάξεις, ὅπου τελεσιουργεῖται τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, οἱ δυνάμεις τοῦ διαβόλου, ποὺ διαιροῦν καὶ καταστρέφουν, συνεχῶς νικῶνται. Γράφει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος: «Ὅταν γὰρ πυκνῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ, καὶ λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμοιοῖα ὑμῶν τῆς πίστεως»². [Ὅταν πυκνὰ συγκεντρῶνεσθε γιὰ νὰ λατρεύετε τὸν Θεὸν κατὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, τότε αἱ δυνάμεις τοῦ Σατανᾶ καταστρέφονται καὶ ὁ δικός του ὄλεθρος διαλύεται μέσα στὴν ὁμόνοια τῆς δικῆς σας πίστεως]. Κάθε χριστιανὸς ἐπομένως ποὺ δὲν ἀκοῦει τὴν πρόσκλησι τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ δὲν λαμβάνει μέρος στὴ λειτουργικὴ σὺνάξι τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὴν κοινὴ ζωὴ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ Σατανᾶ. Γιὰ νὰ εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ συμμετέχῃ ὄχι μόνο στὶς κοινὰς προσευχὰς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ στὴν κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι χωριστὸ πρᾶγμα ἡ προσευχὴ ἀπὸ τὴν θεία Κοινωνία. Διότι ὅπως ὅλο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας προσεύχεται «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ», καὶ ὅπως ὅλο τὸ ἐκκλησιαστικὸν λέγει τὸ «Ἀμήν», ἔτσι ὁλόκληρο πάλι τὸ σῶμα καλεῖται στὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας διὰ νὰ κοινωνήσῃ αὐτὸν τὸν Χρι-

2. Πρὸς Ἐφεσίους κεφ. 13.

στόν. Ἡ θεία Κοινωνία εἶναι, μαζί με τὰ ἄλλα, τὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς ὁλόκληρο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλ. τὴν Ἐκκλησίαν, ποὺ εἶναι συναθροισμένη γιὰ νὰ τὴν δεχθῆ. Τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ κοινὴ τροφή ποὺ χαρίζει τὴν ὄντως ζωὴ στὴν ἐνότητα τῶν πιστῶν. Αὐτὴ ἡ τροφή καταστρέφει τὶς σατανικὲς δυνάμεις, κρατᾷ τὸν θάνατο μακριὰ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, χαρίζει ζωὴ, τὴν ἐνθεο ζωὴ. Μορφοποιεῖ συνεχῶς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ἐνώνει μετὰ τὴν κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας μεταμορφωνόμαστε σ' ἐκεῖνο τὸ ὅποιο λαμβάνουμε. Φέρνουμε μέσα στὸ πνεῦμα καὶ μέσα στὴ σὰρκα μας τὸν Χριστόν, μαζί με τὸν ὅποιον καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου πεθαίνουμε, ἐνταφιαζόμεθα καὶ ἀνασταίνουμεθα. Γίνεται δὲ αὐτό, διότι δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι ποὺ μετατρέπουμε τὸν Χριστόν στὴ δική μας οὐσία, ὅπως γίνεται μετὰ τὴ φυσικὴ τροφή, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ μᾶς μετατρέπει καὶ μᾶς ἀναμορφώνει στὴν δική του φύσι.

Διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας θεοποιούμεθα, γινόμεθα θεοί. Ἴδου πῶς: Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου μας, διὰ τῆς ὑποστατικῆς, πραγματικῆς, φυσικῆς καὶ οὐσιώδους ἐνώσεως τῆς μετὰ τὴν θείαν φύσιν, κατέστη ἀληθινὰ ζωοποιός, δηλαδή μεταδίδει ζωὴν. Στὴν θεία Εὐχαριστία ἡ ἴδια αὐτὴ θεία καὶ ζωοποιὸς σὰρξ τοῦ Κυρίου μας, ἡ ὁποία μένει πάντα ἀδιαιρέτως συνηνωμένη μετὰ τὸν Θεὸν Λόγον, ζωοποιεῖ αὐτοὺς ποὺ κοινωνοῦν καὶ μεταγγίζει σ' αὐτοὺς τὴν ζωὴ τῆς θεότητος. Οἱ πιστοὶ ποὺ κοινωνοῦν τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος, κοινωνοῦν καὶ τὸν Θεὸν-Λόγον. Ἔτσι καθίστανται χριστοφόροι καὶ θεοφόροι. Μέσα στὴν θ. Εὐχαριστία ὁ ἀνθρωπος «ἐμπεριχωρεῖται» ὑπὸ τῆς θεότητος, ὅπως ὁ σίδηρος μπαίνει μέσα στὴ φωτιά, στὸ πῦρ, καὶ γίνεται τὸ ἴδιο πῦρ ποὺ τὸ ἀγκαλιάζει ἡ φωτιά. Ἔτσι ὁ ἀνθρωπος θεοῦται, χωρὶς βεβαίως νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴν φυσικὴ του ποιότητα. Στὴν ἀληθινὴ ἔνωσι τῶν δύο φύσεων στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν ἔνωσι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴν Εὐχαριστία, ὑπάρχει μία κάποια ἀναλογία. Στὴν θεία ὅμως Εὐχαριστία, καίτοι ἡ ἔνωσις εἶναι πραγματικὴ, δὲν παύει αὐτὴ νὰ εὐρίσκειται στὸ πεδῖον τῆς σχετικῆς, τῆς κατὰ χάριν ἐνώσεως.

Διὰ τῆς θείας Εὐχαριστίας ἡ ψυχὴ καθαίρεται, ἐξυψώνεται, ἀγιάζεται, τρέφεται μυστικὰ καὶ ἀφθαρτίζεται. Τὸ σῶμα μας δέχεται τὸ σπέρμα τῆς ἀφθαρσίας καὶ ἀναστάσεως. Μετὰ ἓνα λόγο, ὁ ἀνθρωπος συμπλέκεται μετὰ τὸν Χριστόν, «μετακινᾶται» σὲ θεία ποιότητα καὶ θεοποιεῖται.

Τὶς ὑψηλὲς αὐτὲς ἐννοίες τὶς εὐρίσκομαι στὴ διδασκαλία περὶ

τῆς θείας Εὐχαριστίας τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Νύσσης διδάσκει: «Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ μὲν διὰ πίστεως πρὸς αὐτὸν ἀνακραθεῖσα τὰς ἀφορμὰς ἐντεῦθεν τῆς σωτηρίας ἔχει· ἡ γὰρ πρὸς τὴν ζωὴν ἔνωσις τὴν τῆς ζωῆς κοινωνίαν ἔχει. Τὸ δὲ σῶμα ἕτερον τρόπον ἐν μετουσίᾳ τε καὶ ἀνακράσει τοῦ σώζοντος γίνεται... Τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; Οὐδὲν ἕτερον ἢ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ὃ τοῦ θανάτου κρείττον ἐδείχθη, καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν κατήρξατο... Μόνον δὲ τοῦ θεοδόχου σώματος ἐκείνου ταύτην δεξαμένον τὴν χάριν ἄλλως δὲ δειχθέντος μὴ εἶναι δυνατόν ἐν ἀθανασίᾳ γενέσθαι τὸ ἡμέτερον σῶμα, εἰ μὴ διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀθάνατον κοινωνίας ἐν μετουσίᾳ τῆς ἀφθαρσίας γενόμενον... Ὁ δὲ φανερωθεὶς Λόγος διὰ τοῦτο κατέμιξεν ἑαυτὸν τῇ ἐλικήρῳ τῶν ἀνθρώπων φύσει, ἵνα τῇ τῆς θεότητος κοινωνίᾳ συναποθεωθῇ τὸ ἀνθρώπινον τοῦτου χάριν πᾶσι τοῖς πεπιστευκόσι τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος ἑαυτὸν ἐσπείρει διὰ τῆς σαρκός, ἧς ἡ σύστασις ἐξ οἴνου τε καὶ ἄρτου ἐστὶ, τοῖς σώμασι τῶν πεπιστευκότων κατακιρνᾶμενος, ὡς ἂν τῇ πρὸς τὸ ἀθάνατον ἐνώσει, καὶ ἄνθρωπος τῆς ἀφθαρσίας μέτοχος γένοιτο. Ταῦτα δὲ δίδωσι, τῇ τῆς εὐλογίας δυνάμει πρὸς ἐκεῖνο μεταστοιχείωσας τῶν φαινομένων τὴν φύσιν»³. [Λοιπὸν ἡ μὲν ψυχὴ διὰ τῆς πίστεως, ἀφοῦ ἀνακραθῆ μετὸν Θεόν, ἔχει ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἑνάρξιν τῆς σωτηρίας της. Διότι ἡ ἔνωσις μετὸν ἀληθινὴν ζωὴν δημιουργεῖ τὴν κοινωνίαν τῆς ζωῆς. Τὸ δὲ ἀνθρώπινον σῶμα μετὰ κάποιον χωριστὸν τρόπον γίνεται ἓνα μετὸν Σωτῆρα ὅταν μετουσιώνεται καὶ ἀνακιρνᾶται μαζί του... Τί λοιπὸν εἶναι αὐτό; Οὐδὲν ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο τὸ σῶμα ποῦ ἀνεδείχθη ἀνώτερο ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ ἔγινε ἡ ἀρχὴ τῆς δικῆς μας ζωῆς... Μόνον, διὰ νὰ λυτρωθῇ τὸ δικό μας σῶμα, πρέπει νὰ δεχθῇ τὴν χάριν τοῦ θεοδόχου ἐκείνου σώματος τοῦ Σωτῆρος. Διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυνατόν τὸ δικό μας σῶμα νὰ φθάσῃ στὴν κατάστασιν τῆς ἀθανασίας, παρὰ μόνον διὰ τῆς οὐσιαστικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τὸ ἀθάνατον Σῶμα τοῦ Λυτρωτοῦ. Ὅταν θὰ γίνῃ ἓνα μετὰ τὴν οὐσίαν τοῦ θεικοῦ σώματος, τότε θὰ γίνῃ ἀφθαρτόν... Γι' αὐτὸ ὁ φανερωθεὶς Θεὸς - Λόγος ἀνέμιξε τὸν ἑαυτοῦ μετὰ τὴν φθαρτὴν ἀνθρώπινον φύσιν ποῦ λειώνει σὰν τὸ κηρί, γιὰ νὰ δυναθῇ ἡ ἀνθρώπινον φύσιν διὰ τῆς κοινωνίας της μετὰ τὴν θεότητα νὰ θεοποιηθῇ μαζί μετὰ τὴν θεότητα. Χάριν αὐτοῦ, σ' ὅλους ἐκείνους ποῦ ἔχουν πιστέψῃ στὴν οἰκονομίαν τῆς θεϊκῆς χάριτος, σπείρει τὸν ἑαυτοῦ μετὰ τους ὁ Θεὸς διὰ τῆς σαρκός τοῦ Υἱοῦ Του. Ἡ σάρκα τοῦ Θεοῦ συνίσταται ἀπὸ οἶνον καὶ ἄρτον. Μετὰ αὐτὴν ὁ Θεὸς κατακιρνᾶται, δηλ. ἐνώνεται καὶ ἀναμιγνύεται

ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟ ΣΤΗΝ ΤΗΝΟ

ΗΜΕΡΑ ΤΡΙΤΗ - ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ

Πορεία μισῆς ὥρας περίπου, μέσα στὴ γλυκύτητα τῆς αὐγῆς, μᾶς φέρνει στὸ παλαιὸ Μοναστήρι τῆς Ἁγίας Τριάδος. Δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ φύσι, στὸ πέρασμά μας, μᾶς ἐνθουσιάζει. Δὲν ὑπάρχουν δένδρα, πράσινο, τοπεῖα γραφικά, γάργαρα νερά.

Μικρὴ ὄασι μᾶς περιμένει στὸν τόπο τοῦ προορισμοῦ μας. Ὡραῖος αἰωνόβιος Ναός. Ἀνισόπεδοι χῶροι, στὸ προαύλιο, πεντάκαθαροι, δενδροφυτευμένοι. Προσκτίσματα ἐπιβλητικά: δὲν τὰ ἐπιβάλλει ὁ ὄγκος· τὰ ἐξάγει ἡ μορφή... Χαμηλοτάβανο, λιγόφωτο, μικρὸ μὰ γεμάτο Ἱστορία («τὸ κρυφὸ σχολεῖο»)... Στῆλες ἀναμνηστικές δωρητῶν, εὐεργετῶν, τιμίων προσώπων... Σὰν μικρὸ Ἐκκλησάκι, δίπλα στὸ Ναό, ἓνα ἀφιέρωμα στὸ Παῦλο, τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἑθνῶν... Στους τοίχους του, ἐσωτερικά, μνήμες, ἱστορήσεις, γραφές, κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὴ μεγάλη μορφή «τοῦ πρώτου μετὰ τὸν ἓνα».

«Εὐμενίου, Ἐπισκόπου Γορτύνης τῆς Κρήτης» σήμερα. Ὁ π. Ἐμμ. Βασιλικάκης βάνει «Εὐλογητός»... Ψάλλουμε τὸν Ὅρθρο μὲ τὸ Δεσπότη στὸ θρόνο... Στιγμές ἱερές. Ἡ προσευχὴ ἀναβλύζει αὐθόρμητα. Δὲν τὸ ἀκοῦμε σήμερα· ἔρχεται μόνο του: «Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας»... Ἐπίκαιρα, γιὰ τοὺς Ἱερεῖς καὶ τὸ ἔργο τους, ἀναγνώσματα (Πράξεις καὶ κατὰ Ματθαῖον) ἐπιστεγάζουν τὴν ἀκολουθία. Μὲ τὸ «Δι' εὐχῶν» πραγματοποιοῦμε τὸ Μαρκ. ΙΔ' 26: «Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον».

Στὴν αἴθουσα ὑποδοχῆς (δὲν ὑπάρχουν σήμερα Μοναχοὶ στὴν Ἁγία Τριάδα· ἔχει μορφή Δημοτικοῦ ἰδρύματος), μᾶς προσφέρεται γλυκὸ καὶ καφές, ἐνῶ ἀκούραστος ὁ π. Παναγ. Κουρῆς καὶ ὁ Διά-

μὲ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν πιστέψει σ' αὐτόν, ἔτσι ὥστε διὰ τῆς ἐνώσεως πρὸς τὸ ἀθάνατο νὰ μποροῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ γίνωνται μέτοχοι τῆς ἀφθαρσίας. Ὅλα αὐτὰ τὰ δίδει ὁ Κύριος διὰ τῆς δυνάμεως τῆς εὐλογίας, ἀφοῦ μετεστοιχείωσε πρὸς Ἐκεῖνο τὸ θεϊκὸ τὴν φύσι τῶν φαινομένων, δηλ. τῶν ἀνθρώπων].

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἱεροκέρυξ τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ

κονος Πολύκαρπος (ὁ μόνος τῆς πνευματικῆς συντροφιάς), μοιράζουσαν τὸ πρωϊνόν. Ἀκολουθεῖ ξενάγησι.....

Ἔτοιμοι τώρα γιὰ «τὸ Θέμα».

Στὸ προαύλιο, κάτω ἀπὸ τὸν παχὺ ἴσκιον τῶν δένδρων, τακτοποιούμεθα σὲ ὀρθογώνιον σχῆμα. Ὁ π. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος ἐμβαθύνει περισσότερο στὸ χθεσινόν «ἄνοιγμα». Δείχνει πῶς μὲ τὸ «ἄνοιγμα» αὐτὸ ὁ Ἱερεὺς θὰ προσεγγίσῃ «τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ», ποῦ εἶναι καὶ «μυστήριον τῆς πίστεως» καὶ «μυστήριον εὐσεβείας», «μυστήριον τοῦ Χριστοῦ» καὶ «μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ» κι' ἐμεῖς «οἰκονόμοι αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου»... Ἐξηγεῖ πῶς μ' αὐτὸ «τὸ ἄνοιγμα» τῆς ἱερατικῆς ψυχῆς θὰ εἰσδύσῃ ὁ Κληρικὸς στὸ χῶρον τοῦ Οὐρανοῦ θελήματος. Ἔτσι «τὸ ἄνοιγμα» του πρὸς τὸν πλησίον θάρθη φυσιολογικά στὴν ἔμπρακτὴ ἐφαρμογή.

Ὁ Σεβ. Χαλκίδος ξεκινᾷ τὴ συζήτησι, ὕστερ' ἀπὸ τὸν ὁμιλητή. Εὐλογημέναι σκέψεις διατυπώνονται. Ὑψηλὰ πτήσεις πραγματοποιοῦνται. Παρορμησεῖς γιὰ ἄνωσι καὶ στοχασμὸ μᾶς κινοῦν σὲ θετικὰ ἀποφάσεις «τοῦ ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα».

Ἀκολουθεῖ χρόνος περισυλλογῆς κι' εἶναι, ἀληθινά, ἀνεπιθύμητὴ ἡ ὥρα, ποῦ τὰ λεωφορεῖα ἐρχονται γιὰ νὰ μᾶς φέρουν πίσω.

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ

Φτάνουμε μπρὸς στὸ Ναὸ τῆς Μεγαλόχαρης. Ὁδεύουμε ὅλοι «πρὸς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου». Μιὰ κατασκευαστικώτατὴ Παράκλησις, ἀπὸ ὅλους-γιὰ ὅλους, ἐνῶ κυκλώνουμε τὴν Πανίερην Εἰκόνα.

Γονατισμένοι λέμε τὰ Μεγαλυνάρια... Ματωμένες, λαχταρισμένες, φλογισμένες οἱ ψυχές, ξετυλίγουν μυστικὰ κι' ἀκουμποῦν ἀπαλὰ «τὰ κρύφια των» στὰ πόδια τῆς Ὑψηλοτέρας τῶν Οὐρανῶν.

Ὁ Σεβ. Χαλκίδος δέεται γιὰ τὴν Ἱεραρχία, γιὰ τοὺς Ἱερεῖς, τοὺς Διακόνους, τοὺς Μοναχοὺς... «Ἐπὲρ πλεόντων, ὀδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων»... Γιὰ ὅλους τοὺς προσκυνητάς. Ἡ δέησι περικλείει καὶ τίς Ὁρθόδοξες ἀποστολές τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς... Τὰ «Κύριε ἐλέησον...», ἀπὸ τόσα ἱερατικὰ χεῖλη, ὑπερεκχειλίζουν τὸν Ἱερὸ χῶρον... Εἶναι μιὰ προσωπικὴ καὶ παγκόσμια ὥρα τούτῃ... Καθ' ἑνας μας καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀλόκληρη, ἐνώνεται στὴν ὕστατὴ ἱκεσία μας «ἐν τῷ πανσέπτῳ Ναῷ τῆς Παρθένου σήμερον, ἐν ᾧ ἐστῶτες κραυγάζομεν: Τοῦτον τὸν οἶκον στερέωσον Κύριε...».

Θερμός άσπασμός, γονάτισμα ταπεινό, σταυροκόπημα ίκε-
τευτικό και δοξαστικό: Οί άποχαιρετιστήριες κινήσεις μας, τής
αξέχαστης τούτης μεσημβρινής ίκετήριας ώρας... Τό νοιώθεις. Τό
αίσθάνεσαι. Τό ζής. Είναι, ιδιαίτερα τούτη τή στιγμή, βίωμα
προσωπικό σου πώς «Ούδεις προστρέχων επί Σοι κατησχυμένος
άπό Σοῦ έκπορεύεται, άγνή Παρθένε Θεοτόκε...».

Αυτή τήν άγια, τήν πανάγια μεταρσίωσι, δέν υπάρχουν
ανάμεσά μας μυστικά... 'Ο ένας μας διαβάζει στά μάτια του άλλου
τά μηνύματα και τά μιλήματα. Τόν πόνο και τόν πόθο. Τό στεναγμό
και τό δάκρυ. Τή σιωπή και τήν κραυγή. Τή λαχτάρα και τή ίκε-
σία. Τό αίτημα και τή δοξολογία.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Τό γεῦμα, νωρίτερα σήμερα... Πρὸς τό τέλος του, ό π. 'Ελευθ.
Τσαγγαράκης, μάρτυρας κι' όμολογητής τῶν Οὔνων τής μαρτυρικής
Κατοχής, μάς προσφέρει τή δύναμι τής πίστεως στά «στήγματα»,
πού φέρει έντός του.

Πρέπει νά γνωρίζη κανείς τό μαρτυρολόγιο του π. Τσαγγαρά-
κη, για νά δικαιώση τόν τόνο και τό χρώμα τής φωνής... Τήν έκ-
φραστικότητα του προσώπου... Τήν ιδιομορφία τής άπαγγελίας του.
'Η λύσσα τῶν Κατακτητῶν έχει νά επιδείξη, στή μανία της
έναντίον του 'Ιεροῦ Κλήρου, ένα ζωντανό υπόμνημα: τόν Αϊδ.
π. 'Ελευθ. Τσαγγαράκη.

Κι' εκείνη ή φλογισμένη γωνιά, στους κάτω διαδρόμους του
Ταχυρῦθμου Φροντιστηρίου, με άφιέρωσι «στους μάρτυρας
'Ιερεῖς τής Κατοχής», σίγουρα είδε και χαμογέλασε γλυκά, έναν
πού, μ' άπορία θά τόν ρώτησε: 'Εμεῖς σέ συναριθμοῦμε ανάμεσά
μας... Πῶς μένεις ξεχώρα από μάς;

«Τιμή και δόξα στους Μάρτυρας αδελφούς μας 'Ιερεῖς, που
«έλιθάστησαν, έπρίσθησαν, έπειράστησαν, εν φόνω μαχαίρας
άπέθανον... ύστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι...» «για
του Χριστου τήν πίστη τήν άγια για τής πατρίδας τήν έλευθερία».

Πριν εύλογηθῶν «τά περισσεύματα τής τραπέζης», ό Πανος.
Πρωτοσύγκελλος τής ί. 'Αρχιεπισκοπής π. Σωτήριος Τράμπας
συνοφίζει τις έντυπώσεις μας κι' εύχαριστεῖ τους συντελεστάς τής
πραγματοποιήσεως και έπιτυχίας του Τριημέρου... 'Αχροτελεύτια
λόγια του π. 'Ηλία: Τό Τριήμερο νά γίνη άφορμή για ένα «άνοιγμα»
στή Θεία Γλῶσσα.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Πρὸς τὸ βραδάκι, κατὰ τις 6 μ.μ., φτάνει ἐπιβλητικὸ τὸ Α/Π «ΑΠΟΛΛΩΝ». Ἐπιβιβαζόμεθα... Ἐνα σφύριγμα τοῦ βαποριοῦ κι' ἀποχαιρετοῦμε, ἀπὸ τὸ κατὰστρωμα, τὸ Νὰὸ τῆς Μεγαλόχαρης.

Τὸ πλοῖο ξεμακραίνει.. Ἡ θάλασσα στολιζέται μὲ κατάλευκους ἀφρούς, ὅπως φεύγει ταχύπλοο τὸ σκάφος.

Τὰ «Δυὸ χωριά» ψηλά, τὸ Κεχροβούνι, ὁ Τριπόταμος, ἡ Καρδιανή, τὰ Ὑστέρνια, τελευταῖα, μᾶς στέλνουν τις ἀνταύγειες τοῦ φωτὸς ποῦ ἀρχίζει νὰ λιγοστεύη. Ἐνα ἔξοχο μαβὺ χρωῶμα ἀπλώνεται μενεξεδένια κι' ἀπαλὰ στοὺς ἀπέναντι κατάξηρους ὄγκους... Φαίνονται, τώρα, τόσο ἔλκυστικοί.

Κουρασμένος ὁ ἥλιος κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὰ Συριανὰ βουνά. Ὁλόχρυσες ἀκτῖνες, ὕστατες, καταπόρφυρες φωτιές, στὰ μεταξέξια συννεφάκια πάνω μας, τὰ βάφουν μ' ὀλοπόρφυρη καὶ χρυσαφένια βαφή.

Οἱ βουνοκορφές διαγράφονται ἀνάγλυφα στὸ βάθος, τεθλασμένες, ἤρεμες, εἰρηνικές, παραμυθένιες, μὲ φόντο τὸ ὀλόγλυκο γαλάζιο τῆς πλευρᾶς ἐκείνης τ' οὐρανοῦ.

Μιὰ συντροφιά Ἱερατικὴ στὸ κατὰστρωμα, μὲ τὸν Σεβ. Χαλκίδος καὶ τὸν Πρωτοσύγκελλο ψάλλει «Φῶς ἰλαρόν...».

Ἀργότερα πάλι ὁ π. Παναγ. Κουρῆς (ἀκούραστος, πρόθυμος, ταπεινός) μοιράζει «σάντουιτς», ποῦ ὁ.... Ἐφοδιασμὸς φρόντισε νὰ προβλέψη γιὰ τὸ γυρισμό.

Τ' ἄστρα χιλιάδες χιλιάδων, τρεμοσβύνουν ψηλά. Οἱ φάροι ἀναβοσβύνουν μακριά. Ἡ θάλασσα ἤρεμη χαϊδεύει τὸ γοργόφτερο πέρασμά μας. Ὁ π. Κυπριανὸς Χατζηλάμπρου ἀξιοποιεῖ κι' αὐτὸ τὸ χρόνο: Προβάλλει, γιὰ ὅσους θέλουν, στὴν Τραπεζαρία «σλάιτς» ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Περνοῦμε δίπλα στὸ Φανάρι τῆς Τζιᾶς. Σωστικὴ ἡ λάμπη του μᾶς ὀδηγεῖ.

Ἀπόμακρα ἀρχίζουν νὰ φεγγίζουν τ' ἀναρίθμητα φωτάκια στὶς χιλιотραγουδισμένες ἀκτὲς τῆς Ἀττικῆς.

Ἡ ἀπόλυτη ἱκανοποίησι, τὸ οὐσιαστικὸ κέρδος, ἡ ἀληθινὴ ἀξιολόγησι τοῦ Πνευματικοῦ Τριήμερου στὸ Ἱερὸ Νησί τῆς Μεγαλόχαρης, κλείνεται μέσα στὶς φράσεις ποῦ βγαίνουν ἀπ' ὅλα δίχως ἐξάίρεσι, τὰ Ἱερατικὰ χεῖλη:

— Πότε θὰ ζήσουμε πάλι ἓνα τέτοιο οὐρανοδώρητο καιρὸ περισυλλογῆς, πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἀναπλαστικοῦ μεγαλείου;

Πότε;

(Τέλος)

Πρωτοπρεσβύτερος ΚΩΝΣΤ. Β. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

185. Ἐπιτρέπεται νὰ κοινωνῆ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ προηγιασμένα ἅγια τοὺς πιστοὺς οἱ ὁποῖοι προσέρχονται ἐνωρὶς πρὸ τῆς ἐν-ἀρξεως τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην ἢ τὸ Μέγα Σάββατον εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀδυνατοῦν λόγῳ τῶν ἐπαγγελματικῶν των ἀχολιῶν νὰ παραμείνουν καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὴν λειτουργίαν; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Π. Δασκαλοθανάση καὶ Δ. Μ.).

Στὴν προηγουμένη ἀπάντησι ἀσχοληθήκαμε μὲ τὸ συναφὲς ἐρώτημα, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ μεταδίδεται ἡ θεία κοινωνία στοὺς πιστοὺς ὄχι στὸ «Μετὰ φόβου Θεοῦ...», ἀλλὰ στὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας. Ἡ ἀνωτέρω ἐρώτησις θέτει ἓνα ἄλλο ζήτημα, ποῦ ἢ ἀπάντησις σ' αὐτὸ προϋποθέτει ὅσα γράψαμε ἐκεῖ ὄχι ἀπλῶς γιὰ τὸν σύνδεσμο κοινωνίας καὶ λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὴν θέσι τῆς θείας κοινωνίας μέσα στὴν ὅλη ὀργανικὴ συνάφεια τῆς ἱερᾶς τελεσιουργίας.

Ἡ θεωρητικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος εἶναι εὐκολη. Ὅσα ἐλέχθησαν γιὰ τὴν ἀνωτέρω περίπτωσι ἰσχύουν πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν παροῦσα. Ἡ θεία κοινωνία εἶναι καρπὸς τῆς θείας λειτουργίας. Τὸ νὰ προσφέρωμε τὸν καρπὸ χωρὶς νὰ τελέσωμε τὴν θεία λειτουργία ἀποτελεῖ κατάργησι τῆς ἐννοίας τῆς θείας εὐχαριστίας ὡς θυσίας καὶ μυστηριακῆς συνάξεως καὶ συγκροτήσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος Χριστοῦ διὰ τῆς συμμετοχῆς στὸ Κυριακὸ δεῖπνο. Ἄλλως δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ τελεῖται συχνὰ ἡ θεία λειτουργία. Θὰ ἦτο ἀρκετὸ νὰ τελεσθῆ μερικὲς φορὲς τὸν χρόνον καὶ κατὰ τίς ὑπόλοιπες ἡμέρας νὰ κοινωνοῦν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὰ προηγιασμένα ἅγια. Αὐτὸ ποῦ ἐγένετο ἀπὸ παλαιοὺς ἱερεῖς ποῦ κοινωνοῦσαν τοὺς προσερχομένους κατὰ τίς ἡμέρας τῆς ἀθρόας προσελεύσεως στὴν θεία κοινωνία ἀπὸ προηγιασμένα δῶρα σὲ οἰοδήποτε σημεῖο τῆς ἀκολουθίας, πρὸ ἢ κατὰ τὴν θεία λειτουργία, εὐτυχῶς δὲν γίνεται πιά ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Ὁ πιστὸς κανονικὰ πρέπει νὰ μετάσχη στὴν ὅλη τελεσιουργία τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ κατὰ τὴν καθωρισμένην ὥρα θὰ κοινωνήσῃ τῶν μυστηρίων.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις γνώρισε καὶ ἐξαιρέσεις. Ὁ ἅγιος

Ἰουστίνος μᾶς λέγει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν του (Β' αἰὼν) οἱ διάκονοι μετὰ τὴν θεία λειτουργία καὶ τὴν κοινωνία τῶν παρόντων μετέφεραν τὰ δῶρα καὶ κοινωνοῦσαν καὶ τοὺς ἀπόντας στὰ σπίτια των (Α' Ἀπολογία, 65). Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μέχρι σήμερα ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς μας· κοινωνοῦν στὰ σπίτια των τοὺς ἀσθενεῖς κρατῶντας μερίδες ἀπὸ τὴν θεία κοινωνία τῆς λειτουργίας πού πρὸ ὀλίγου ἐτέλεσαν ἢ ἀπὸ τὴν ἱερά παρακαταθήκη πού διατηρεῖται στοὺς ναοὺς μας πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτόν. Τὸ ἴδιο πολλὰς φορὰς ἐγένετο καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου, ὅταν ἔπαυσε νὰ τελεῖται συνδεδεμένως πρὸς τὴν θεία λειτουργία, ὅπως ἐπίσης καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἐχομε ἐπίσης πολλὰς μαρτυρίες ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ ἀρχαιότητα, ὅτι οἱ πιστοὶ κρατοῦσαν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου ἀπὸ ἐκεῖνον πού τοὺς προσέφερε στὴν παλάμη ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν λειτουργία τῆς Κυριακῆς καὶ κοινωνοῦσαν στὰ σπίτια των τὶς ὑπόλοιπες ἡμέρες τῆς ἐβδομάδος, ὅπως περίπου γίνεται σήμερα ἀπὸ πολλοὺς εὐσεβεῖς μὲ τὸ ἀντίδωρο. Οἱ μοναχοὶ στὰ ἐρημητήριά των τὸ ἔκαμαν συστηματικὰ αὐτὸ· διατηροῦσαν ἀπὸ τὴν λειτουργία τῆς Κυριακῆς προηγιασμένα δῶρα καὶ κοινωνοῦσαν ἀπὸ αὐτὰ ἐνδιαμέσως τῆς ἐβδομάδος εἴτε ἀτομικῶς στὰ ἀσκητήρια εἴτε καὶ ὁμαδικῶς στὰ μοναστήρια. Ἡ ἀκολουθία τῶν Τυπικῶν δὲν ἦταν ἀρχικῶς τίποτε ἄλλο παρὰ μία ὑποτυπώδης μορφή Προηγιασμένης, πρὸς τὸ τέλος τῆς ὁποίας προσήρχοντο καὶ κοινωνοῦσαν. Καὶ ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, ὡς γνωστό, εἶναι παράθεσις πρὸς κοινωνίαν τιμίων δώρων, χωρὶς νὰ τελεσθῇ προσφορά καὶ θυσία, κατὰ τὶς ἡμέρες τῶν νηστειῶν πού δὲν ἐπιτρέπεται ἡ τέλεισις τῆς θείας λειτουργίας. Στὴν περίπτωσι ὅμως πού ἀναφέρεται ἡ ἐρώτησις δὲν ἰσχύει ὁ κανὼν αὐτὸς τῆς ἐξαιρέσεως. Ἡ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μέγα Σάββατο δὲν εἶναι ἡμέρες πού δὲν τελεῖται λειτουργία, οὔτε σὲ ἐρήμους βρίσκονται οἱ χριστιανοὶ μας, οὔτε καὶ ἀσθενεῖς εἶναι γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ προσέλθουν στὸ ναό.

Στὴν πρᾶξι ὅμως ὑπάρχουν ὀρισμένες δυσκολίες ὄχι εὐκαταφρόνητες, τὶς ὁποῖες δὲν μποροῦμε νὰ ἀγνοήσωμε. Στους γεωργικοὺς πληθυσμοὺς τῶν χωριῶν μας τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι τόσο ὀξύ. Οἱ πιστοὶ τὴν ἡμέρα πού ἔχουν καθορίσει νὰ κοινωνήσουν μποροῦν νὰ ρυθμίσουν ἔτσι τὶς δουλειές των, ὥστε νὰ παρακολουθήσουν τὴν θεία λειτουργία καὶ νὰ κοινωνήσουν κατ' αὐτή. Στις πόλεις ὅμως, ὅπου οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ἐργάζονται στὰ γραφεῖα ἢ στὰ ἐργοστάσια ἢ μὲ ἡμερομίσθιο, δὲν μποροῦν νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς δουλειές των τὶς δύο αὐτὲς ἡμέρες, πού σημειωτέον δὲν εἶναι ἡμέρες ἀργίας, ἀλλὰ μάλιστα γιὰ πολλοὺς ἡμέρες ἐντατικῆς ἐργασίας. Ἡ Ἐκκλησία κατ' ἀρχὴν γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐφήρμοσε μία οἰκονομία. Ἡ λειτουργία τῆς Μεγάλῃς Πέμπτῃς

εἶναι ἑσπερινή εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου ποῦ ἔγινε τὸ ἑσπέρας καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου εἶναι ἐπίσης ἑσπερινή, γιατί τὸ Μέγα Σάββατο εἶναι ἡμέρα αὐστηραῶς νηστείας καὶ ἀπαγορεύεται κατ' αὐτὴν ἡ τέλεσις τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ ὅμως οἱ λειτουργίες τῶν ἡμερῶν αὐτῶν τελοῦνται σήμερα τὸ πρωτὶ γιὰ τὴν διευκόλυνσι τῶν κοινωνοῦντων πιστῶν. Ἄν οἱ Πατέρες μᾶς ἔβλεπαν νὰ λειτουργοῦμε τὴν Μεγάλην Πέμπτην τὸ πρωτὶ καὶ ἰδίως τὸ Μέγα Σάββατο, θὰ μᾶς κατέτασσαν σίγουρα μεταξὺ τῶν αἰρετικῶν. Ἄλλὰ σήμερα δὲν μᾶς ἐνοχλεῖ καθόλου τὸ ὅτι ὄρθρου βαθέως ψάλλομε τὸν ἑσπερινὸ καὶ καταστρατηγοῦμε ἔτσι τὴν λειτουργικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν φυσικὴν τάξιν τῆς ἡμέρας ἐν ὀνόματι τῆς ἰδικῆς μας εὐκολίας. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ μὲ τις παραμονές τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων καὶ μὲ τις Προηγιασμένες τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Θὰ πρέπει τῶρα πιεζόμενοι ἀπὸ τις νέες συνθῆκες τῆς ζωῆς νὰ κάμωμε ἓνα ἀκόμη βῆμα καὶ νὰ μεταθέσωμε τις ἑσπερινές λειτουργίες ἀκόμη πιὸ πρωτῶ, ἔτσι ὥστε νὰ τελειώνουν τὴν ὥρα ποῦ θὰ πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐργασία στὰ γραφεῖα ἢ στις ἄλλες τῶν ἀπασχολήσεις; Ὅθι ἦταν μία ἐπιδείνωσις ἐνὸς ὑφισταμένου κακοῦ. Νὰ προσφερθῆ στοὺς ἐργαζομένους ἡ θεία κοινωνία πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας ἀπὸ προηγιασμένα δῶρα καὶ νὰ τελεσθῆ μὲ ὅλη τὴν ἡσυχία στὴν κανονικὴν τῆς ὥρας ἡ λειτουργία; Αὐτὸ θὰ ἦταν, καθ' ὅσα γράψαμε ἀνωτέρω, χειρότερο κακό. Πρόκειται γιὰ ἓνα δυσκολώτατο πρόβλημα, ποῦ δὲν ξέρω ἂν μπορῆ νὰ τοῦ δοθῆ ποτὲ μία ἱκανοποιητικὴ καὶ ὀρθὴ λύσις. Στις πόλεις ἐφαρμόζεται μία μέση, ἀλλὰ μὲ πολλὰ μειονεκτήματα, λύσις: τελοῦνται δηλαδὴ σὲ ὀρισμένους μόνο ναοὺς πολὺ πρωτῶ λειτουργίες καὶ ἀναγγέλλεται στὸν λαὸ αὐτὸ γιὰ νὰ προσέρχωνται στοὺς ναοὺς αὐτοὺς ἐνωρίς οἱ ἐργαζόμενοι καὶ νὰ κοινωνοῦν ἢ καὶ στὸν ἴδιο ναὸ ὅταν ὑπάρχουν δύο ἱερεῖς τελοῦνται δύο λειτουργίες, μία γιὰ τοὺς ἐργαζομένους καὶ μία στὴν συνηθισμένη ὥρα γιὰ τοὺς λοιποὺς.

Τὸ ἰδεῶδες θὰ ἦταν νὰ γυρίσωμε στὴν ὀρθὴ παλαιὰ πρᾶξιν, ποῦ ἰσχύει ἀκόμη καὶ σήμερα στὰ μοναστήρια. Οἱ ἑσπερινές λειτουργίες νὰ γίνωνται δηλαδὴ τὸ ἑσπέρας, γιατί ὑπάρχουν σοβαροὶ λειτουργικοὶ λόγοι ποῦ ἐπέβαλαν τὴν τέλεσιν τῶν τῆς ὥρας αὐτῆς. Οἱ δυσκολίες ὑπῆρχαν καὶ τότε, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν περισσότερα διάθεσι θυσιάς. Ὅσο γιὰ ἐκείνους ποῦ γιὰ ἀναποδράστους λόγους δὲν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ παρευρεθοῦν σ' αὐτές, θὰ μπορούσαν νὰ καθοδηγηθοῦν νὰ προσέρχωνται στὴν θείαν κοινωνίαν κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς παννυχίδος τοῦ Πάσχα καὶ ὄχι νὰ σπεύδουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ναὸ μόλις ἀκουσθῆ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη». Τότε βέβαια θὰ εἶχαμε νὰ ἀντιμετωπίσωμε ἄλλο πρόβλημα: τὴν γειννίασιν

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Τὸ ἔργο τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἄγνωστο στὸν λαό μας καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα σοβαρὸ κενό. Γιατὶ ἡ Ἐκκλησία, σὰν σύνολο, σὰν πλήρωμα, ἔχει ἀνάγκη τοῦ πατερικοῦ λόγου παράλληλα μὲ τὴν ἀνάγκη τοῦ ἔχει καὶ τῆς Γραφῆς. Αὐτὰ τὰ δύο πνευματικὰ κοιτάσματα εἶναι ἡ αἰώνια πηγὴ διδασκαλίας καὶ στηριξέως τῶν πιστῶν, τὸ ζωηφόρο ταμεῖο τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς γνήσιας εὐσέβειας, οἱ ἄγωγοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ «ὀδηγεῖ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. 1στ' 13) τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μιὰ διπλῆ ἀνάγκη, ποὺ σχεδὸν μπορεῖ νὰ νοηθῆ σὰν μία, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψη ὅτι οἱ Πατέρες ἄλλο δὲν κάνουν πρώτιστα παρὰ νὰ μᾶς ὑπομνηματίζουν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, νὰ μᾶς φωταγωγοῦν μὲς ἀπὸ τὴ Γραφή. Ἡ βιβλικὴ ἄνθηση εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴ μαθητεία στοὺς Πατέρες, μὲ τὴ γνώση καὶ τὴν οἰκείωση τῶν δικῶν τους κειμένων.

Ἄλλὰ γιὰ νὰ κάνουμε κτῆμα μας τὸ πατερικὸ κήρυγμα, γιὰ νὰ διαποτισθοῦμε ἀπὸ τὸ φῶς του καὶ νὰ ζωογονηθοῦμε ἀπὸ τὸν παλμό του, πρέπει νὰ ὑπερνηκηθῆ τὸ ἐμπόδιο τῆς γλώσσας. Πρέπει δηλαδὴ νὰ δοθῆ τὸ πατερικὸ ἔργο στὴ νεοελληνικὴ γλώσσα, ὥστε νὰ διαβασθῆ καὶ νὰ μεταδώσῃ στὶς ψυχὰς τὸν ἀσύγκριτο πλοῦτο ὁμορφιάς καὶ ἀλήθειας ποὺ περιέχει. Χωρὶς τὴν γλωσσικὴ προσέγγιση εἶναι ἀδύνατον νὰ οἰκειωθοῦν, ὄχι μόνο ὁ λαός, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸ τὸ ἔργο καὶ ἔτσι τόσο φῶς καὶ τόση ζωή, ποὺ μᾶς κληροδοτεῖ τὸ παρελθόν, εἶναι σὰν ἓνας θαμμένος καὶ ἀνώφελος θησαυρός.

Ἡ μετάφραση τῶν Πατέρων ὅμως εἶναι ἓνα πολὺπλευρο πρόβλημα, στὸ ὁποῖο δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν μεμονωμένες δυνάμεις. Χρειάζεται ὅλο τὸ σχετικὸ δυναμικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀκόμα καὶ τὰ ὑλικά ἐξόδα εἶναι τεράστια, ὥστε νὰ μὴ μπορῆ νὰ γίνεταί λόγος γιὰ τὴν ἄρση τους ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ποὺ ἔως τώρα, σποραδικά, κάτι ἔχει προσφέρει σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ἀλλὰ οἱ πνευματικὲς πλευρὲς τοῦ προ-

τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν τῆς Μεγάλης Πέμπτης καὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου πρὸς τὶς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς καὶ τοῦ Πάσχα, ποὺ ἔχουν σήμερα μεταφερθῆ τὸ ἑσπέρας τῆς προηγουμένης ἡμέρας. Ἡ ἀπομάκρυνσις, βλέπετε, ἀπὸ τὴν ὀρθὴν πρᾶξι δημιουργεῖ καταστάσεις καὶ σύνθετα προβλήματα ποὺ καθιστοῦν ἀδιάβατο τὴν ὁδὸ γιὰ τὴν ἐπιστροφή σ' αὐτήν. **Φ.**

βλήματος ἔχουν ἐπίσης μέτρα στὰ ὁποῖα δὲν ἀντιστοιχοῦν οἱ μονάδες. Γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν σχετικῶν ἐκδόσεων καὶ γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς μεταφράσεως θὰ ἔπρεπε ἡ Ἐκκλησία νὰ στρατολογήσῃ ὅσους ἀρμοδίους διαθέτει στοὺς κόλπους της καὶ νὰ τοὺς παράσχῃ τὰ μέσα νὰ δουλέψουν καὶ νὰ φέρουν σὲ πέρας τὸ μεγάλο ἐγχείρημα. Δαπάνες καὶ κόποι δὲν θ' ἄξιζε καθόλου νὰ ὑπολογισθοῦν, ἂν ὑπῆρχε συνείδηση βαθεῖα καὶ φωτεινὴ τῆς ὠφέλειας ποὺ θὰ προέκυπτε, τοῦ γεγονότος ποὺ θὰ στόλιζε τὸ ἐνεργητικὸ τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ χριστιανισμοῦ, τοῦ ὅτι δηλαδὴ θὰ προσφερόταν στὴ γενεά μας καὶ στὶς προσεχεῖς γενεές, μὲς ἀπὸ μιὰ γλῶσσα ζωντανή, ἡ πατερικὴ γραμματεία καί, μαζί της, ἡ πιὸ ρωμαλέα καὶ πιὸ καθαρὴ ἑρμηνεῖα τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Μιὰ ποιμαίνουσα καὶ διδάσκουσα Ἐκκλησία μὲ ἀγνὸ ζῆλο καὶ πνευματικὸ ρεαλισμὸ δὲν θὰ ἔδινε νυσταγμὸ στὰ βλέφαρά της μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ ὑψηλό, τὸ ὠραῖο καὶ κατεπεῖγον χρέος καὶ θὰ ἀποδύοταν στὸ ἐγχείρημα μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ σοβαρότητα. Θὰ ἔμοιαζε μὲ τὸν δοῦλο τῆς παραβολῆς, ποὺ δὲν ἔθαψε, ὅπως ὁ σύνδουλός του, τὰ τάλαντα, ἀλλὰ τὰ πραγματεύθηκε γιὰ νὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ καὶ ἔτσι ἀξιώθηκε νὰ ἀκούσῃ τὸ θεῖον εὐγε. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τοὺς Πατέρες σὰν μιὰ στατικὴ ἀξία. Τοὺς ἔχει γιὰ νὰ τοὺς συνεχίζῃ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τοὺς γνωρίζῃ καλά, ὥστε, ἐμπνευομένη ἀπ' αὐτοὺς, νὰ ζήσει ἡμέρες σὰν τὶς δικές τους, ποὺ θὰ εἶναι ὅμως δικές της, θὰ ἀνήκουν σὲ διδασκάλους καὶ ποιμένες τῆς μελλοντικῆς της ζωῆς. Καὶ θὰ τὸ ἐπιτύχῃ ἂν φέρῃ κοντὰ σὲ ὅλο τὸ πλήρωμά της τοὺς Πατέρες, γιὰτὶ ἀπὸ ἓνα ἔτσι ἀναγεννημένο πλήρωμα θὰ βγοῦν πνευματικοὶ ταγοὶ φορεῖς τοῦ πατερικοῦ βιώματος, συνεχιστὰι τῶν Πατέρων.

Ὅταν λέμε Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἐννοοῦμε συνήθως τοὺς ἁγίους διδασκάλους της ποὺ ἔλαμψαν στὸ ἀπώτερο παρελθόν. Αὐτὸς ὅμως ὁ περιορισμὸς δὲν εἶναι σωστός. Πατέρες ὑπῆρχαν σὲ κάθε ἐποχῇ. Πατέρες εἶναι καὶ ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ ὁ Ἰσαπόστολος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, γιὰ νὰ μὴν ἀνέβουμε περισσότερο, χρονικά.

Ἐχουμε ἔτσι καὶ μιὰ πατερικὴ γραμματεία, ποὺ ἡ πρωτότυπη γλῶσσα της περιλαμβάνεται στὸ κλίμα τῆς σημερινῆς μας γλώσσας καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη μεταφράσεως. Τὸ πρόβλημα, ἐδῶ, εἶναι σχεδὸν μονάχα ἐκδοτικόν. Τὸ ὅλο ἐγχείρημα θὰ μπορούσε, ἔτσι, νὰ ἀρχίσῃ ἀπ' αὐτὴ τὴν περιοχῇ, μιὰ καὶ οἱ δυσκολίες εἶναι λιγώτερες. Ἐπίσης, σ' αὐτὴ τὴν περιοχῇ, ὅπου ὁ ἀρχαῖος πατερικὸς λόγος, στὸ ὕψος καὶ τὴν ὀρολογία του, βρίσκει μιὰ γνήσια καὶ γερὴ ἐκβολή του μὲ τὰ γλωσσικὰ σχήματα τῶν

νεωτέρων χρόνων, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθοῦν πολλὰ πρότυπα γιὰ τὴν ἀπόδοση τῶν πατερικῶν κειμένων, ποὺ εἶναι γραμμένα στὴν ἀρχαία ἑλληνική. Γιατί, τὸ οὐσιῶδες ζήτημα στὴ μετάφραση τῶν Πατέρων δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ φιλολογικὰ ἀκριβῆς ἀντιστοιχία νοημάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφύλαξη τοῦ ὕφους τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας, γλώσσας πνευματεμόρου, «γλυκείας ὑπὲρ μέλι τῷ λάρυγγι ἡμῶν» (Ψαλμ. ρι' 101), ἂν ἔχουμε τὸ αἰσθητήριο τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητος. Καὶ αὐτὴ ἡ διαφύλαξη, ὅπως μᾶς τὸ διδάσκει ἡ νωπὴ πατερικὴ γραμματεία, ποὺ ἀνήκει κυρίως στὸν δημοτικίζοντα λόγο, δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἀρχαῖζοντες τύπους καὶ ἀπὸ τὸ καθαρεῖον λεκτικό, ἀλλὰ εἶναι κάτι τὸ βαθύτερο καὶ τὸ ζωντανότερο. Εἶναι μιὰ πνευματικὴ καὶ ὄχι μιὰ φιλολογικὴ πραγματικότης. Εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ ὄχι γράμματος. Ἄλλοιῶς δὲν προσφέρουμε τοὺς Πατέρες. Τοὺς ἀλλάζουμε ἀπλῶς λειψανοθήκη.

Οἱ μεταφρασταί, λοιπόν, ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν, δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶναι κράτιστοι θεολόγοι οὔτε ἀκόμη καὶ προικισμένοι μὲ λογοτεχνικὰ χαρίσματα. Πρέπει, πρὶν ἀπ' ὅλα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, νὰ ἔχουν τὸ αἰσθητήριο τοῦ ποτισμένου ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα λόγου καὶ σὲ τέτοιο λόγο νὰ μεταφέρουν τὸν ἀρχαῖο πατερικὸν λόγο, λόγο τοῦ Παρακλήτου, λόγο κατανύξεως, λόγο ὀρθόδοξο.

Ἡ ἔκδοση τῶν Ἑλλήνων Πατέρων ἀπὸ τὴν «Ἀποστολικὴ Διακονία» εἶναι μιὰ καλὴ προϋπόθεση, ποὺ ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψη θὰ δικαιωθῆ μονάχα μὲ τὴν παράλληλη μεταγλώττιση, γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἐμπειρία εἶναι πολύτιμη γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας. Ἀπέδειξε ὅτι μακρόχρονα καὶ βαρεῖα ἔργα μπορεῖ νὰ ὑπάρξουν, ἀρκεῖ νὰ δοθῆ ἡ σχετικὴ μέριμνα καὶ νὰ μᾶς κινή ἡ σοβαρὴ αἴσθησις. Τίποτε δὲν εἶναι ἀκατόρθωτο, ὅταν κίνητρο ἔχουμε τὴν ὑψηλὴ σὲ ποιότητα καὶ ἐνθουσιαστικὴ σὲ τόνο πίστις καὶ ὅταν ἀναλαμβάνουμε τέτοιες προσπάθειες σὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι σὴν μερίδες ἢ ἄτομα.

«Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι», λοιπόν. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἵπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐχορηγήθησαν συντάξεις εἰς τοὺς κάτωθι:

Πρεσβυτέραν Σειραγάκη Γεωργίαν, Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Λάμπης καὶ Σφακίων, Γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.056.
 — Αἰδεσιμώτατον Μπακάσην Ἡλίαν, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν. Σύνταξις δρχ. 1.832. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 97.544. — Αἰδεσιμώτατον Χρηστίδην Γρηγόριον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φλωρίνης, Γ)7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 146.337.
 — Αἰδεσιμώτατον Μήτσου Δημήτριον, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χαλ-

κίδος, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.632. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 14.833,50. — Πρεσβυτέραν Βανακλιώτου Γεωργίαν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.056. — Αἰδεσιμώτατον Βλαχόπουλον Γεράσιμον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.832. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 38.571. — Αἰδεσιμώτατον Λατῖνον 'Αθανάσιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Σύνταξις δρχ. 1.923. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 21.204. — Αἰδεσιμώτατον Μαργάζην Κων/νον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλλον, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.350. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 98.799. — Αἰδεσιμώτατον Στέφον Κων/νον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.291. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 11.466. — Αἰδεσιμώτατον Παπαγεωργίου Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.550. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 42.698. — Αἰδεσιμώτατον Λαγόν Κων/νον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.320. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 64.575. — Αἰδεσιμώτατον Ὑφαντῆν Παναγιώτην, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.699. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 16.554. — Πρεσβυτέραν Γιαννακοπούλου Γιαννούλαν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.056. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 58.122. — Πρεσβυτέραν Τζώρτζη Χριστίαν, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.146. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 45.006. — Αἰδεσιμώτατον Δημητριάδην ἢ Μεταξάρην Δημήτριον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ Ορεστιάδος, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.832. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 74.825. — Δίδα Σάβερα Ἰκατερίνην, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.360. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 97.903. — Αἰδεσιμώτατον Παπαδόπουλον Δημήτριον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, Γ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.608. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 45.006. — Αἰδεσιμώτατον Παπαδόπουλον Ἰσαάκ, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.699. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 36.593. — Αἰδεσιμώτατον Καλύβαν Βασίλειον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. — Πρεσβυτέραν Γκαβογιάννη Ἰκατερίνην, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως. Σύνταξις δρχ. 1.056. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 100.550. — Αἰδεσιμώτατον Κυριλλίδην Ἀλέξανδρον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Δράμας, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.611. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 14.833,50. — Πρεσβυτέραν Ἀναστασίον Ἐλένην, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κασσανδρείας, Β' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.056. — Αἰδεσιμώτατον Παπανικολάου Βασίλειον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Χαλκίδος, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.837. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 19.053. — Αἰδεσιμώτατον Μπράμην Ἀντώνιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Κορινθίας, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.010. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 45.006. — Πρεσβυτέραν Βιτσαξάκη Μαρίαν, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, Δ' μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.259. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 103.094. — Αἰδεσιμώτατον Παπακωνσταντίνου Δημήτριον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας, Γ/7 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.923. 'Εφ' ἄπαξ 83.894. — Πρεσβυτέραν Λυκούρη Ἀρτεμίν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Δ/8 μυθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.056. — Αἰδεσιμώτατον Βολακάκη Γεώργιον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Γόρ-

τνος και Μεγαλοπόλεως, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 112.503. — Αἰδεσιμώτατον Βαφειάδην Κων/νον, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Δ/8 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.253. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 21.334,50. — Αἰδεσιμώτατον Ζαφειρόπουλον Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 97.825. — Πρεσβυτέραν Παπαπαναγιώτου 'Ελένην, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Δ/8 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.259. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 103.654. — Αἰδεσιμώτατον Σκλαβοῦνον Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν και Λεβαδείας, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 114.158. — Αἰδεσιμώτατον Ξυδόπουλον Δημήτριον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.123. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 42.698. — Αἰδεσιμώτατον Γιαννουσάκην 'Ιωάννην, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης, Δ/8 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.765. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 21.334,50. — Πρεσβυτέραν Παπαγρηγορίου Ἀγγελικὴν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως 'Ιερισσοῦ και Ἀγ. Ὀρους, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.189. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 112.811. — Πρεσβυτέραν Μαυρέλη Θεοδώραν, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.406. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 110.324. — Πρεσβυτέραν Γιούργα Ἀνδριανήν, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως και Πρεβέζης, Δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.259. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 74.825. — Αἰδεσιμώτατον Κεραμάρην Νικόλαον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.406. — Αἰδεσιμώτατον Πετρούλαν Γρηγόριον, 'Ιερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, Β/6 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 2.571. 'Εφ' ἄπαξ δρχ. 130.121. — Αἰδεσιμώτατον Νικάκη Βασίλειον, 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης και Σταγῶν, Γ/7 μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1.120.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Μητροπολίτου Ζιχνῶν και Νευροκοπίου Νικοδήμου**, Ἡ διακονία τῆς 'Ιερᾶς Ἐξομολογήσεως και αἱ δέκα ἐντολαί. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ πρακτικὸς και ἐποπτικὸς χαρακτήρ τοῦ θείου κηρύγματος. — **Ἰωάννου τῆς Κροσταδῆς**, Τὸ σημεῖον τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Μετάφρασις **Ἀρχιμ. Μελετίου Καλαμαρά**. — **Πρωτοπρ. Δρ. Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Τὰ ἐνοριακὰ-ἐκκλησιαστικὰ πλαίσια τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου. — **Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου**, Θείας κοινωνοὶ φύσεως. Ἡ ὁδὸς τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὸν Θεόν. — **Ἀρχιμ. Χριστοδοῦλου Παρασκευαΐδου**, Ἰνωρμῖα μετὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό. — **Πρωτοπρ. Κωνστ. Ἀνδρουλάκη**, Ἐνα πνευματικὸν τριήμερον στὴν Τῆνον — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς και ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ μετάφρασις τῶν Πατέρων. — **Εἰδήσεις τοῦ TAKE**.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιού 1, Ἀθῆναι.